

UMEÅ UNIVERSITET

Sammanbrott i familjehemsplaceringar

*En kvalitativ studie om yrkesverksammas upplevelser och arbete
med sammanbrott i familjehem*

Foster care placement disruption

*A qualitative study about professionals experience and work with
breakdowns in foster care*

Molly Nordin & Ida Vestman

Umeå Universitet
Institutionen för socialt arbete
Examensarbete 15 HP, Termin 6
Vårterminen 2026
Handledare: Faten Nouf

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete 15 HP, Termin 6

Vårterminen 2026

Författare: Molly Nordin & Ida Vestman

Handledare: Faten Nouf

Arbetet med sammanbrott – en kvalitativ studie om yrkesverksammas upplevelser och arbete med sammanbrott i familjehem

Working with breakdowns – a qualitative study about professionals experience and work with breakdowns in foster care

Abstrakt:

Syftet med denna studie var att undersöka yrkesverksammas upplevelser av sammanbrott i familjehemsplaceringar. Studien fokuserade på vilka anledningar professionella ser till att familjehem säger upp sina uppdrag, hur de arbetar för att motverka sammanbrott samt hur arbetet ser ut efter ett sammanbrott. Datainsamlingen genomfördes genom kvalitativa semistrukturerade intervjuer med fyra familjehemssekreterare och en familjehemssamordnare. Materialet analyserades med kvalitativ innehållsanalys och med BBIC-triangeln som teoretisk utgångspunkt. Studien visar att sammanbrott upplevs vara kopplad till flera samverkande faktorer. Centrala faktorerna var familjehemmets förväntningar inför placeringsstart, relationen till barnets biologiska föräldrar samt förändringar i familjehemmets livssituation. Vidare framkom att arbetet med att motverka sammanbrott i stor utsträckning handlar om att identifiera varningssignaler, etablera en tillitsfull relation till familjehemmet, erbjuda behovsanpassad stöd samt samverka med externa aktörer. Matchning mellan barn och familjehem är också en förebyggande faktor. Efter ett sammanbrott beskrivs avslutande samtal som en viktig del för att förstå och skapa lärdomar, samtidigt som det ofta sker kollegialt snarare än systematiserat.

Sökord/Nyckelord

Sammanbrott, familjehem, professionellas upplevelser

Förord

Vi vill tacka våra informanter för att de tog sig tiden att ställa upp på intervju. Med deras berättelser bidrog de med värdefull kunskap och insikter kring arbetet med sammanbrott i familjehem. Vi vill även tacka vår handledare Faten Nouf som under hela arbetet gett oss råd med både värme, glädje och tydlighet.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Begreppsdefinition	6
2. Kunskapsöversikt	8
2.1 Risk- och skyddsfaktorer gällande sammanbrott	8
2.2 Effekterna av sammanbrott	10
2.3 Familjehemmets perspektiv	10
2.4 Placerade barns perspektiv på sammanbrott	11
2.5 Professionellas perspektiv	12
2.6 Kunskapslucka	12
3. Teori och konceptuella ramverk.....	13
3.1 Barns behov i centrum (BBIC)	13
3.2 Anknytningsteori.....	14
3.3. Systemteori.....	15
4. Metod	16
4.1 Metodval	16
4.2 Urval och rekryteringsprocess.....	16
4.3 Kvalitativ innehållsanalys	17
4.3.1 Forskningsansats	18
4.4 Användandet av AI	19
4.5 Arbetsfördelning	19
4.6 Metoddiskussion	19
4.7 Etiska överväganden	20
5. Resultat.....	22
5.1 Professionellas syn på anledningar till att familjehem säger upp sitt uppdrag	22
5.1.1 Information och familjehemmets förväntningar	22
5.1.2. Barnets biologiska föräldrar.....	23
5.2. Professionellas arbete för att motverka sammanbrott och varningssignaler	25
5.2.1 Varningssignaler	25
5.2.2 Stöd som ges av familjehemssekreterare	26
5.2.3 Stöd från externa aktörer.....	27
5.2.4 Rätt barn till rätt familj.....	28
5.3 Arbetet efter ett sammanbrott.....	29
5.3.1 Avslutande samtal	29

5.3.2 Arbete framåt	30
6. Analys	32
6.1 Bakomliggande faktorer till sammanbrott	32
6.2 Stödet som är avgörande	33
6.3 Utvärdering av sammanbrott.....	34
7. Diskussion.....	36
7.1 vikten av information och familjehemmets förväntningar.....	36
7.2 Matcha rätt barn till rätt familj	37
7.3 Utvärdera arbetet.....	38
7.4 Slutgiltiga reflektioner och studiens relevans för socialt arbete	38
7.5 Slutsatser	39
Referenser	41
Bilagor.....	44
Informationsbrev	44
Intervjuguide	44

1. Inledning

Barn har enligt barnkonventionen (UNICEF, u.å.) rätt till liv, hälsa och utveckling och ska skyddas från alla former av våld, övergrepp och vanvård. Socialtjänsten har enligt 18 kap 1 § socialtjänstlagen 2025:400 (SoL) det yttersta ansvaret att göra barnets uppväxt till trygg och stabil. Enligt barnkonventionen (UNICEF, u.å.) har föräldrar och vårdnadshavare ansvaret för barnets utveckling och uppfostran och barn ska inte skiljas från sina föräldrar om inte barnets bästa kräver det. 9 kap 1 § SoL reglerar att socialnämnden ansvarar för att de barn som behöver vårdas utanför det egna hemmet tas emot i familjehem. Idag finns det flera barn som är placerade i så kallad heldygnsvård och Socialstyrelsen (2023a) visar på statistik att ca. 26 500 barn hade insatsen heldygnsvård under 2022. Enligt Bris (2024) är det beräknat att ungefär 1% av Sveriges befolkning någon gång kommer att placeras utanför det egna hemmet där den vanligaste placeringen är i ett familjehem. Socialstyrelsen (2023a) belyser hur en placering utanför hemmet är ett ingrepp i barns liv som påverkar både det placerade barnet och hela den biologiska familjen.

För många barn som placeras i familjehem innebär insatsen en avgörande vändpunkt i livet. När omsorgen i det biologiska hemmet brister kan en stabil familjehemsplacering erbjuda trygghet, kontinuitet och förutsägbarhet, faktorer som är centrala för barns utveckling. Målsättningen med placeringar är att ge barnet en säker och utvecklingsfrämjande miljö som kompenserar för tidigare omsorgsbrister (Bris, 2024).

En familjehemsplacering innebär även utmaningar, som separation från biologiska föräldrar, lojalitetskonflikter och anpassning till nya miljöer (Bris, 2024). Svårigheter som uppstår under en placering kan ha flera orsaker. I vissa fall kan det handla om en bristande matchning mellan barnets behov och familjehemmets resurser. Om barnet eller familjehemmet inte har fått tillräcklig information om uppdragets innebörd kan otydliga förväntningar och osäkerhet uppstå. Det kan även röra sig om brister i omsorgen eller i det stöd som erbjudits under placeringens gång. Förändrade livsomständigheter, såsom sjukdom, dödsfall eller andra oförutsedda händelser, kan också påverka förutsättningarna för att upprätthålla en stabil placering (Socialstyrelsen, 2023a). Med dessa utmaningar inom familjehemsvården är det inte ovanligt att en placering avslutas genom att familjehemmet säger upp sina uppdrag trots att vårdbehovet kvarstår (Bris, 2024).

En placering som avslutas oplanerat och trots att vårdbehovet kvarstår brukar kallas för ett sammanbrott. Ett sammanbrott kan initieras av familjehemmet, barnet, socialtjänsten eller av vårdnadshavaren (Bris, 2024). Skoog et al. (2012) belyser i en longitudinell svensk studie hur den vanligaste orsaken att placeringar avslutades var sammanbrott. Av de 317 placeringar som studerades avslutades 29% med ett sammanbrott varav 87% av sammanbrotten skedde inom ett år. I en studie av Vinnerljung et al. (2017) framkom liknande siffror gällande frekvensen av sammanbrott i familjehemsplaceringar samt att det i nästan hälften av sammanbrotten varit familjehemmet som initierat avslutet.

Bris (2024) belyser att många barn som placeras i familjehem ofta riskerar att uppleva omplaceringar, trots att det finns kunskap om att kontinuitet är särskilt viktigt för barn som är placerade. Upprepade omplaceringar kan leda till betydande svårigheter för barnen, det kan som exempel innebära försvagad självkänsla, försämrad skolsituation och svårigheter att utveckla trygga relationer.

Utifrån den risk som sammanbrott och omplaceringar medför och den stora andelen placeringar som sägs upp av familjehem kommer denna studie undersöka vilka upplevelser professionella som arbetar med familjehem har av att familjehem avslutar placeringar. Studien kommer även att undersöka vilket typ av förebyggande arbete som finns samt hur professionella arbetar efter ett sammanbrott.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka vilka upplevelser yrkesverksamma socialsekreterare har av sammanbrott i familjehemsuppdrag samt belysa professionellas förebyggande arbete för att stärka familjehemsplaceringars stabilitet och minska risken för sammanbrott. Vidare syftar studien till att synliggöra de faktorer som yrkesverksamma identifierar som bidragande till att familjehem väljer att avsluta sina uppdrag samt hur arbetet efter ett sammanbrott ser ut.

1. Vilka anledningar ser professionella till att familjehem säger upp sina uppdrag?
2. Hur arbetar professionella för att motverka sammanbrott?
3. Hur arbetar professionella efter att ett familjehem sagt upp sitt uppdrag?

1.2 Begreppsdefinition

Sammanbrott

Studien har utgått från den definition av sammanbrott som återfanns i flertalet av artiklarna i kunskapsöversikten (Sallnäs et al 2004; Skoog et al. 2012; Vinnerljung et al, 2017). Definitionen utgår från att sammanbrott uppstår när en placering avslutas oplanerat och abrupt.

Barn

Socialstyrelsen (2023a) definierar barn som en person under 18 år, en ung person som fyllt 18 men inte 21 år samt barn och unga som ett samlingsbegrepp för personer i åldern 0-20 år. Studien kommer inte att göra någon åldersdistinktion mellan barn och unga istället kommer studien att utgå från begreppet barn för att illustrera en person mellan 0-20år.

Familjehem

Enligt 9 kap 2 § SoL är familjehem ett enskilt hem som inte bedrivs yrkesmässigt och som tar emot barn för stadigvarande vård och omsorg.

Professionella

De professionella som hänvisas till i studien är socialsekreterare som arbetar med familjehem med fokus att rekrytera, utreda och ge stöd till familjehem. De kommer även att hänvisas till som familjehemssekreterare.

2. Kunskapsöversikt

Nedan kommer det att redogöras för befintlig forskning gällande sammanbrott i familjehem genom att beskriva risk- och skyddsfaktorer som påverkar sammanbrott, effekterna av ett sammanbrott samt forskning gällande familjehems, professionellas och placerade barns perspektiv på sammanbrott. Det kommer även att redogöras för den kunskapslucka som finns i ämnet.

När begreppet sammanbrott använts i litteraturen (Sallnäs et al., 2004; Skoog et al., 2012; Vinnerljung et al., 2017) har det delats upp i tre olika kategorier: tydligt sammanbrott, tveksamt sammanbrott och misstänkt sammanbrott. Denna studie kommer främst utgå från “tydligt sammanbrott”, vilket antingen innebär att familjehemmet säger upp sitt uppdrag, att barnet rymmer från familjehemmet eller att socialtjänsten säger upp placeringen till följd av missnöje med familjehemmet. När begreppet sammanbrott används i studien kommer det syftas på tydliga sammanbrott där familjehemmet är de som initierat att placeringen ska avbrytas.

2.1 Risk- och skyddsfaktorer gällande sammanbrott

Bergman et al. (2025) redovisar faktorer som utgör en risk för sammanbrott och menar att de kan utgå från familjehemmet, barnet eller den biologiska familjen. Författarna menar att sammanbrott ofta uppstår som en följd av att socialtjänsten inte lyckats med att hitta ett familjehem som kan möta barnets komplexa behov. Flera olika faktorer kan dessutom vara sammanflätade, vilket gör anledningarna till sammanbrottet komplexa och svåra att urskilja. Även Sallnäs et al. (2004) påpekar att fokus på enskilda riskfaktorer kan vara missvisande och att de istället bör ses som “riskmarkörer” där flera riskmarkörer ihop kan öka risken för sammanbrott.

När det gäller faktorer kopplade till familjehemmet skriver Bergman et al. (2025) att sammanbrott är vanligare i familjehem med många barn samt i hem där det redan finns barn med särskilda behov. Brown och Bendar (2006) menar att det beror på interaktionen mellan barnen och att familjehemmets biologiska barn inte känner sig lika stöttade som tidigare och att deras bekymmer inte längre är lika viktiga.

Vidare beskriver Bergman et al. (2025) att riskfaktorer gällande sammanbrott som är kopplade till familjehemmet även innefattar att det placerade barnet har behov som familjehemmet inte kan tillgodose och att familjehemmet uttryckt att de inte fått tillräckligt med information innan placeringen. Familjehem har även uppgett känslor av maktlöshet, påverkan på det egna psykiska måendet samt negativa konsekvenser för de egna biologiska barnen som faktorer för sammanbrott. En ytterligare faktor kopplat till familjehemmet är att socialtjänsten uppfattat samarbetet som bristfälligt. Dessutom belyser Bergman et al. (2025) att familjehemmets situation kan påverkas av yttre händelser som de själva inte kunnat råda över. Det kan vara separationer, dödsfall eller andra traumatiska händelser, vilket ytterligare kan försvåra möjligheten att upprätthålla en stabil placering.

Barnets egna svårigheter lyfts också som centrala. Skoog et al. (2012) redovisar att tydliga sammanbrott är vanligare när placeringen inleds i tonåren samt när barnet uppvisar våldsamt eller aggressivt beteende. Författarna beskriver detta som paradoxalt, då det vårdbehov som föranleder placeringen samtidigt kan bli orsaken till att vården inte kan fortgå. Vidare beskriver Bergman et al. (2025) att även annan problematik kan öka risken för sammanbrott, såsom självskadebeteende, suicidala tankar, alkohol eller drogproblematik samt frekventa rymningar. I vissa fall har familjehem uttryckt att barn med sådan problematik kräver tillsyn dygnet runt, något de inte har haft möjlighet att ge. Även Sallnäs et al. (2024) redovisar att antisocialt beteende hos placerade barn är förknippat med ökad risk för sammanbrott.

När sammanbrottet initierats av familjehemmet visar Skoog et al. (2012) att det vanligaste motivet är att familjehemmet inte längre orkar, något som ofta har signalerats under en längre tid. Andra motiv var att familjehemmet ansåg att de inte kunde möta barnets behov samt att placeringen påverkat familjehemmet och deras relationer negativt. När det istället är barnet som initierar sammanbrottet är det enligt Skoog et al. (2012) det vanligaste sättet att barnet uttrycker att det inte vill bo kvar och därefter avviker från familjehemmet. Författarna belyser hur det kan vara svårt för placerade barn att hävda sin rätt, vilket i sin tur kan leda till en instabil placering.

Faktorer kopplade till barnets biologiska familj och nätverk har också betydelse. Bergman et al. (2025) belyser ett bristande samarbete med den biologiska familjen och nätverket runt barnet som en riskfaktor gällande sammanbrott. De kan handla om att biologiska föräldrar eller nätverk kan uppträda hotfullt mot familjehemmet eller inte vilja lämna tillbaka barnet efter ett umgänge. Sallnäs (2004) uttrycker att risken för sammanbrott minskar om placeringen sker längre bort (mer än 100km) från de biologiska föräldrarna. Det eftersom det kan minska direkta konflikter som leder till att placerade barn upplever missnöje med, och eventuellt rymmer från placeringen.

Relationen mellan barnet och familjehemmet är ytterligare en viktig faktor. Vinnerljung et al. (2017) belyser hur risken för sammanbrott ökar om det placerade barnet flertalet gånger uttryckt missnöje med familjehemmet eller om familjehemmet pratat om det placerade barnet på ett negativt sätt. Sådana upplevelser kan succesivt försvaga tilliten mellan barnet och familjehemmet. Vinnerljung et al. (2017) visar även att risken är lägre om placeringen sker i spädbarnsålder jämfört med om barnet är äldre vid placeringstillfället.

Sallnäs et al. (2004) belyser hur det kan finnas ett samband, om än inte statistiskt säkerställt, mellan sammanbrott och drogmissbruk hos biologiska föräldrar samt tidigare sammanbrott som lett till den nuvarande placeringen. Tidigare instabilitet kan därmed påverka förutsättningarna för en ny placering. Samtidigt visar de att barn som utsatts för fysiska eller sexuella övergrepp under barndomen och som placeras i familjehem löper lägre risk för sammanbrott. Sallnäs et al. (2004) belyser även hur sammanbrott är mindre vanligt vid så kallad nätverksplaceringar, alltså när barn placeras hos någon som finns i den biologiska familjens nätverk.

2.2 Effekterna av sammanbrott

Konijn et al. (2019) beskriver att familjehemsplaceringar varierar i syfte och längd, men att huvudmålet i grunden är att placeringen ska fungera permanent. Det syftet är centralt eftersom det ger barnet möjlighet att skapa stabilitet i sin nya livssituation, utveckla tillhörighet och bygga varaktiga familjeband samt nära relationer till familjehemsföräldrarna. En stabil placering är enligt Konijn et al. (2019) en avgörande förutsättning för barns positiva utveckling. Stabilitet ökar möjligheten att utveckla trygga anknytningsmönster till vårdgivare, minskar risken för normbrytande och brottsligt beteende samt främjar en sund mognadsutveckling. Konijn et al. (2019) menar att när stabilitet saknas och placeringar bryts tvingas barnet att anpassa sig efter nya miljöer. Det kan innebära nya vårdgivare, nytt bostadsområde och ibland även en ny skola. Sådana upprepade förändringar kan leda till beteendemässiga svårigheter, sociala och skolrelaterade problem samt en ökad misstro mot vuxna i barnets närhet. Resultatet av detta kan innebära en negativ spiral och tillslut även leda till fler instabila placeringar i framtiden. Brown och Bendar (2006) bekräftar att effekterna av en omplacering ökar risken för framtida sammanbrott. Skoog et al. (2012) beskriver hur sammanbrott ofta är dramatiska och kan få omedelbara konsekvenser. I vissa fall kan barnet reagera med att självskada eller utsätta sig för olika typer av riskbeteenden till följd av sammanbrottet.

Forskning visar även att effekterna av ett sammanbrott inte endast påverkar barnet utan också familjehemsföräldrarna. Taylor och McQuillan (2014) skriver att familjehemsföräldrar efter ett sammanbrott kan uppleva en blandning av känslor, såsom lättnad, ånger och skuld. Familjehemsföräldrarna betonar också vikten av stödinsatser efter ett sammanbrott för att de inte ska känna sig misslyckade. Vidare betonar Vinnerljung et al. (2017) hur viktigt det är att inom de långvariga placeringarna jobba för att bevara relationen mellan barnet och de biologiska föräldrarna och nätverket. Dessa relationer kan fungera som ett viktigt stöd vid ett eventuellt sammanbrott och därmed minimera de negativa konsekvenserna för barnet.

2.3 Familjehemmets perspektiv

Taylor och McQuillan (2014) visar på hur familjehem uppger att sammanbrott främst berott på barnets problem och beteenden. De beteenden som familjehemmen främst såg som orsaker var aggressivitet och risktaganden i form av alkohol, droger och självskada men det framkom även att anknytningsproblem varit en faktor. Taylor och McQuillan (2014) menar att det tyder på att både familjehem och professionella behöver bättre kunskap kring att hantera barn med sådan problematik.

Brown och Bendar (2006) belyser hur familjehem även ser förändringar i hälsostatus och ålder samt utbrändhet och trötthet som kopplade till sammanbrott. Forskarna beskriver att utbrändheten kan bero på att familjehemsföräldrarna har under en längre tid varit stressade, undervärderade, missförstådda och att det funnits en brist på information och stöd. Det som ytterligare kan påverka instabiliteten i en placering kan vara yttre faktorer som exempelvis en sjuk anhörig eller andra arbetsprojekt utanför hemmet.

Vidare beskriver Taylor och McQuillan (2014) att 59% av familjehemsföräldrarna ansåg att kontakten med den biologiska familjen bidragit till sammanbrottet. I vissa fall har familjehemsföräldrar upplevt att biologiska familjen underminerat placeringen, vilket lett till att det placerade barnet inte velat bo kvar. Författarna betonar att det är av vikt att professionella och familjehemsföräldrar har en dialog kring kontakten med den biologiska familjen. Relationsfaktorer som grund till sammanbrott lyfts även av Brown och Bendar (2006) där de utöver relationen till de biologiska föräldrarna påpekar att relationen mellan familjehemsföräldern och barnet samt mellan barnet och familjehemmets biologiska barn kan ha stor inverkan på hur stabil placeringen blir.

Brown och Bendar (2006) beskriver att externt stöd är avgörande för en placerings stabilitet. Risk för sammanbrott uppstår när familjehemmet inte upplever att de får tillräckligt stöd i form av det ekonomiska, praktiska, emotionella, psykologiska, sociala samt avlastnings- och utbildningsstöd. Stödet som socialtjänsten erbjuder är även avgörande för hur familjehemmet upplever samarbetet med socialsekreteraren, vilket i sig också är en riskfaktor. Brist på stöd kan försämra kvaliteten på relationen mellan familjehemmet och socialsekreteraren, vilket kan leda till att familjehemmets tålamod och förmåga att klara av uppdraget som familjehem blir utmanande. Öppen kommunikation och förtroende blir avgörande för en positiv placering för barnet. Taylor och McQuillan (2014) belyser att en majoritet av familjehemmen har upplevt att kommunikationen med professionella var tillfredställande eller bättre än så. Ett generellt uttalande från både professionella och familjehem var att sammanbrottet hade hänt oavsett om ytterligare stöd hade getts från de professionella.

2.4 Placerade barns perspektiv på sammanbrott

Ben-Shlomo och Meir (2025) belyser att placerade barn ser tre faktorer som mest framträdande gällande orsaker till sammanbrott: professionellas oförmåga att vara en brygga mellan de placerade barnen och familjehemmet, familjehemmets inställning och förmåga samt barnets egen utveckling och beteende. De placerade barnen uttrycker även en känsla av att deras åsikter och viljor inte togs hänsyn till. Det kunde vara en grund till sammanbrott om de utvecklade en identitet som inte gick i linje med familjehemmets. Vidare beskriver Ben-Shlomo och Meir (2025) att placerade barn kan känna en frustration över att inte bli lyssnade på i kontakten med socialsekreterare, speciellt kopplat till att de inte hörsammat varningstecken eller indikationer på stödbehov.

Gällande familjehemmet uttrycker placerade barn att de upplevt placeringen som villkorad utifrån att de var tvungna att möta familjehemmets förväntningar på dem och uppvisa en tacksamhet. Familjehemsföräldrar hade i vissa fall hotat med att säga upp placeringen om de placerade barnen inte mött familjehemmets förväntningar på gott beteende. Det fanns även en känsla hos de placerade barnen av att inte tillhöra familjen som de bodde hos eftersom det är svårt att bo hos en familj som inte är ens egna (Ben-Shlomo & Meir, 2025).

2.5 Professionellas perspektiv

Taylor och McQuillan (2014) beskriver i en studie från Irland hur professionella uppgett både att sammanbrott skett utifrån familjehemmets förmåga att möta och hantera placerade barns behov och känslor samt barnet eller ungdomens egna beteende. I en spansk studie av Bernedo et al. (2015) framkommer att socialsekreterare ser att minst en av sex scenarier hade uppstått i de fall sammanbrott hade skett. De sex scenarierna var: att det placerade barnet inte känt sig bekväm hos familjehemmet, att familjehemsföräldrarna skilt sig, att det placerade barnet velat flyttat hem eller rymt från familjehemmet eller att det pågick konflikter mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna.

2.6 Kunskapslucka

Flertalet svenska och internationella studier har gjorts kring risk- och skyddsfaktorer gällande sammanbrott där faktorer kopplat till både barnet, familjehemmet och den biologiska familjen presenteras. Forskning för att belysa socialtjänstens upplevelser av sammanbrott är däremot inte gjord ur ett svenskt perspektiv. Det saknas därför information kring hur socialsekreterare som arbetar med familjehem upplever sammanbrott samt hur de arbetar för att förebygga samt mildra konsekvenserna av ett sammanbrott. Denna studie syftar att fylla den kunskapsluckan genom att undersöka svenska socialsekreterares perspektiv på sammanbrott i familjehem.

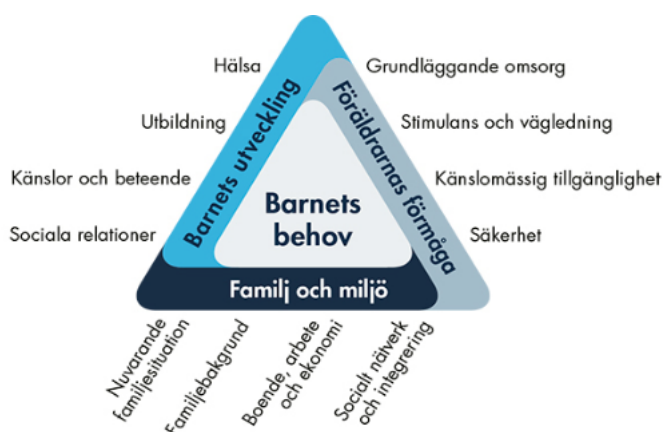
3. Teori och konceptuella ramverk

I detta avsnitt beskrivs de teoretiska utgångspunkterna och det konceptuella ramverk som studien använder. Det är BBIC-triangeln, anknytningsteorin och systemteorin som kommer vara den teoretiska utgångspunkten i studien. I denna studie riktas fokus särskilt mot två av BBIC-triangelns sidor, "familj och miljö" samt "föräldrarnas förmåga" eftersom studiens fokus är på familjehemsvård. Dessa två områden är särskilt centrala för att förstå vad som ligger till grund för en placering samt de faktorer som påverkar barnets placering. BBIC som arbetssätt baseras på bland annat anknytningsteorin och systemteori. De teorierna kommer att användas för att ge ytterligare perspektiv kring hur barn påverkas av sammanbrott samt hur de olika systemen samspelar för att stärka placeringen.

3.1 Barns behov i centrum (BBIC)

Barns behov i centrum (BBIC) är en enhetlig och nationell struktur för handläggning i arbetet med barn. Den ger ett stöd för socialtjänsten under hela arbetsprocessen och syftar till att utgå från barnets unika situation och att ha barnets behov i fokus. BBIC syftar även till att arbetet med barn ska vara rättssäkert och hålla god kvalitet samt ge barn de förutsättningar de behöver för en trygg uppväxt och utveckling. BBIC utgår från BBIC-triangeln och sju grundprinciper. Dessa sju principer ger vägledning för hur arbetet ska utformas samt hur insatser kring barn ska följas upp (Socialstyrelsen, 2023b).

BBIC-triangeln är uppbyggd utifrån tre övergripande områden, "barnets utveckling", "föräldrarnas förmåga" och "familj och miljö". Dessa områden skapar tillsammans en helhetsbild av barnets situation. Varje område är sedan uppdelat i underrubriker som utgör en mer nyanserad och fördjupad förståelse för vad de övergripande områdena omfattar (Socialstyrelsen, 2023b).

Från/Socialstyrelsen. (u.å). *BBIC-triangeln*. [fotografi].

<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/ac0857b0846f44d7822e0fa94034cd3/bbic-triangeln.pdf>

Socialstyrelsen (2023a) belyser hur barn placeras utanför hemmet när deras bästa kräver det utifrån rätten till omvårdnad, trygghet och god fostran. Barnets bästa är därav av största vikt vid placering i familjehem. Socialstyrelsen (2023a) beskriver vidare hur en omplacering kan

vara nödvändig i de fall vården inte tillgodoser barnets behov, men att de barn som omplaceras befinner sig i en utsatt situation. Brister i kontinuiteten av vården, där omplaceringar och sammanbrott är centralt, innefattar även risker för barnet. Sammanbrott och omplaceringar är därför något som går emot barnets bästa och behov. BBIC-triangeln är, som nämnt ovan, ett stöd för att beakta barnets bästa och behov i handläggningen. Teorin kommer därför att användas för att förstå hur empirin förhåller sig till vad som är gynnsamt för barnets utveckling samt vad som kan vara riskfaktorer.

Inom området "föräldrarnas förmåga" används i denna studie framför allt underrubrikerna grundläggande omsorg, känslomässig tillgänglighet, stimulans och vägledning samt säkerhet. Dessa delar handlar i stor utsträckning om de vuxnas förmåga att förstå vad barnet behöver och ta ansvar för att tillgodose dessa behov (Socialstyrelsen, 2023b). Vidare används området "känslomässig tillgänglighet" tillsammans med underrubriken "stabilitet i kontakt". Dessa delar belyser betydelsen av att barnet har tillgång till vuxna som är känslomässigt närvarande, lyhörda och förutsägbara. Stabilitet i kontakt handlar om att barnet upplever kontinuitet i relationen till sina omsorgspersoner (Socialstyrelsen, 2023b). Detta blir särskilt relevant i familjehemsvård eftersom barnet ofta redan har erfarenheter av bristande kontinuitet, separationer eller andra former av omsorgsbrister. Underrubriken "säkerhet" handlar om att skydda barnet från skadliga situationer, såsom konflikter eller våld mellan vuxna. Vidare omfattar "familj och miljö" underrubriker såsom "nuvarande familjesituation", "familjebakgrund", "boendeförhållanden", "ekonomi" samt "socialt nätverk och integrering". Dessa används för att förstå hur omgivande faktorer påverkar barnets utveckling och vardag (Socialstyrelsen, 2023b).

3.2 Anknytningsteorin

Anknytningsteorin grundades av John Bowlby (1988/1994 refererad i Parrish, 2012) och handlar om hur barn skapar anknytning till omsorgspersoner och andra vuxna. Anknytningsteorin menar på att barnet utvecklar synen på sig själv i dennes nära relationer och baserat på hur andra reagerar på dem. Skapandet av anknytning hjälper därför barnet att förstå både andra och sig själv. Ett barn som blir bemött med positiva reaktioner på känslor och behov kommer med större sannolikhet utveckla en trygg anknytning jämfört med de som inte får detta. Den trygga anknytningen finns sedan med barnet i dennes egna förmåga att exempelvis älska, ha tilltro och vara emotionellt tillgänglig. (Parrish, 2012). Bowlby (1988 refererad i Parrish, 2012) menar att den viktigaste faktorn i föräldraskapet är att ge barnet en trygg bas att utgå från och vända tillbaka till medan de utforskar sin omgivning. Det är en central del av hur familjehem syftar till att bygga upp en trygg vardag för de barn som behöver placeras utanför det egna hemmet. I studien används anknytningsteorin för att förstå hur relationer mellan barnet och familjehemmet kan påverka placeringens stabilitet. Genom teorin blir det möjligt att tolka hur brister i anknytning kan bidra till svårigheter och i förlängningen ett sammanbrott. Anknytningsteorin blir därmed ett verktyg för att analysera både risk- och skyddsfaktorer i relation till de professionellas upplevelser av sammanbrott i familjehemsvården.

3.3. Systemteori

Parrish (2012) beskriver hur systemteorin är något som kan hjälpa till med att förstå samspelet mellan olika grupper, individer och deras omgivning. Det blir därav är relevant gällande tolkningen av hur alla runt ett placerat barn påverkar placeringens stabilitet. Inom systemteorin definieras ett system som en helhet med en gräns gentemot den externa omgivningen. Inom sociala system finns individer som samspelar med varandra och har ett gemensamt syfte. Varje system består även i sin tur av subsystem (Parrish, 2012). Gällande familjehemsvård kan både familjehemmet och den biologiska familjen ses som två system. Subsystem inom dem kan exempelvis vara föräldrarna, de placerade barnet och eventuella syskon eller familjehemmets biologiska barn. Parrish (2012) beskriver hur alla system har gränser som bidrar till att definiera systemet och har olika nivåer av genomtränglighet. Det generella är att ett socialt system är öppet, vilket möjliggör att det interagerar med omgivningen och ett utbyte av information, vilket skapar en miljö för utveckling och tillväxt. Ett system med ogenomträngliga gränser beskrivs som slutna där det finns risk för isolering och inget utbyte eller samverkan med andra system är möjligt. Ett system med för lösa gränser beskrivs däremot vara förknippat med otydliga roller och kaos. Parrish (2012) betonar även att förändringar i en del av systemet påverkar övriga delar, vilket innebär att barns situation inte kan förstås isolerat från dess omgivning. I familjehemsvård innebär detta att samspelet mellan barnet, familjehemmet, den biologiska familjen och socialtjänsten behöver beaktas som en helhet. I studien används systemteorin för att analysera hur olika relationer och strukturer kring barnet kan påverka placeringens stabilitet och risken för sammanbrott. Systemteori möjliggör därmed en förståelse för hur flera samverkande faktorer bidrar till de situationerna som uppstår inom familjehemmet.

4. Metod

Nedan beskrivs de val som gjorts gällande datainsamlingsmetod, urval och rekrytering av informanter, analysmetod samt användningen av AI. Det kommer även att beskrivas hur studien förhållit sig till forskningsetiska principer samt hur arbetet delats upp.

4.1 Metodval

Den metod som använts i studien är kvalitativa intervjuer med fyra familjehemssekreterare och en familjehemssamordnare eftersom deras yrkesroll innebär erfarenhet och kunskap som är relevant för studiens undersökningsområde. Familjehemssekreterarna arbetar vid två olika kommuner och familjehemssamordnaren arbetar i samarbetet mellan och för sex olika kommuner. Kvalitativa intervjuer är ett sätt att studera och generera subjektiva upplevelser och sociala situationer (Fejes & Thornberg, 2024; Svensson & Ahrne, 2022). Kvalitativa intervjuer är även en lämplig metod när forskaren endast har möjlighet att intervjua ett begränsat antal personer, eftersom metoden möjliggör mer djupgående och nyanserade svar (Ahrne & Svensson, 2022).

Kvalitativa intervjuer kan variera i graden av struktur, från en intervju utan struktur som mer liknar ett samtal till en strukturerad intervju som nästan går att likna vid en enkät utan förbestämda svarsalternativ (Johannessen et al., 2020). I denna studie har datainsamlingen genomförts genom semistrukturerade intervjuer som enligt Johannessen et al. (2020) innebär att det finns en tydlig intervjuguide men att frågor, teman och ordningsföljd kan variera. Metoden möjliggör därför en flexibel struktur där studien kunde ställa följdfrågor och låta intervjupersonerna utveckla sina resonemang och svar mer djupgående. Genom öppna frågor menar Ahrne och Svensson (2020) att intervjupersonerna ges möjlighet att utveckla sina resonemang och reflektera kring sina erfarenheter. Detta ansågs vara särskilt relevant för studiens syfte, då fokus ligger på att förstå deltagarnas upplevelser och perspektiv.

4.2 Urval och rekryteringsprocess

Informanterna rekryterades genom ett strategiskt urval. Ett strategiskt urval innebär att man först bestämmer vilken målgrupp som är aktuell för syftet och sedan väljer ut personer från den målgruppen (Johannessen et al., 2020). Beslutet att intervjua familjehemssekreterare togs utifrån målsättningen att beskriva yrkesgruppens upplevelser av sammanbrott. Därefter togs beslutet att kontakta organisationer som arbetar med familjehem. Studien ville få kunskap kring den enskildes upplevelser samt hur organisationen förhåller sig till sammanbrott, vilket Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) beskriver att man får genom att genomföra intervjuer med de som är delaktiga i en socialmiljö, exempelvis en organisation. Informanterna som rekryterades var fyra familjehemssekreterare som arbetar på kommunnivå samt en familjehemssamordnare som tidigare arbetat som familjehemssekreterare. Familjehemssamordnaren arbetar vid en kommunöverskridande verksamhet för familjehem. Familjehemssekreterarna kommer från två olika kommuner i Sverige och familjehemssamordnaren arbetar för sex olika kommuner.

Informanterna har arbetat olika länge med familjehem och placerade barn men en generell riktlinje var att de hade minst fem års erfarenhet.

Först kontaktades två tidigare VFU-handledare som arbetar som familjehemssekreterare. De förmedlade frågan vidare och totalt fick vi svar från tre informanter. Förfrågan om att delta mejlades även ut till en annan kommun samt en gemensam organisation för familjehemsarbete i sex kommuner. Två informanter tackade ja till att delta. Informanterna rekryterades därav via förmedlingsmodellen där en VFU-handledare eller kollega förmedlat frågan vidare till eventuella respondenter. Förmedlingsmodellen innebär att man tar hjälp av någon som förmedlar kontakten till möjliga kontaktpersoner (Lindberg & Sjöström, 2019). Förmedlingsmodellen är enligt Lindberg och Sjöström (2019) ett sätt att kontrollera urvalet samtidigt som det är administrativt smidigt. Efter att informanterna tackade ja mejlades informationsbrev och samtyckesblankett till dessa. När samtyckesblanketten skickades tillbaka underskriven bokades en tid in för att genomföra intervjun.

Intervjuerna utgick från en semistrukturerad intervjuguide samt genomfördes och spelades in via Microsoft-teams. Att intervjuerna genomfördes digitalt var både tids- och kostnadseffektivt samt gjorde att vi kunde vidga urvalet till fler än en kommun. Att intervjuerna spelades in och transkriberades direkt via Microsoft-teams gjorde att vi kunde känna oss mer i nuet och fokusera på informanternas svar istället för att anteckna eller hålla koll på annan typ av inspelningsteknik, vilket medförde ett naturligare samtalsklimat.

4.3 Kvalitativ innehållsanalys

Den valda analysmetoden för att analysera datamaterialet är kvalitativ innehållsanalys. Bogdan och Biklen (2007, refererad i Fejes & Thornberg, 2024) beskriver kvalitativ dataanalys som ett systematiskt undersökande. Den som genomför studien studerar ett ämne steg för steg för att komma fram till sitt resultat. Det innebär att aktivt organisera, bryta ner och koda materialet, för att till sist söka efter betydelsefulla mönster och teman. Barman och Weurlander (2024) menar att kunskaper och förståelse fungerar som verktyg under analysprocessen och att varje mönster och tema som uppkommer under analysens gång centreras runt en idé, uppfattning eller betydelse för studiens syfte. Vidare genomarbetas analysen under arbetets gång för att kunna komma fram till ett kommunikativt resultat.

Studien har använt sig av kvalitativ innehållsanalys genom att analysera ett fenomen, som i denna studie är subjektiva erfarenheter och sociala situationer. Analysen började redan efter första intervjun genom att vi diskuterade de svar som framkommit och hur de relaterade till eller sa emot litteraturen i kunskapsöversikten. Liknande diskussion skedde efter varje intervju. Efter att intervjuerna hade transkriberats fick varje informant läsa igenom och godkänna sin transkribering. Därefter tilldelades varje informant en egen färg som vi markerade transkriberingen i. Sedan kopierades meningsbärande enheter tillhörande varje frågeställning in i separata dokument, där varje frågeställning hade ett eget dokument. Det gjorde att det gick att markera meningar som var relevanta för varje frågeställning och samtidigt se vilka och hur många av informanterna som uppgett liknande svar. Det är vad

Rennstam och Wästerfors (2022) kallar för sortering och reducering, alltså att först sortera upp materialet som samlats in och sedan välja och välja bort det som är användbart i studien. I det stadiet menar Rennstam och Wästerfors (2022) att det är viktigt att välja ut material som gör att resultatet speglar den informationen som samlats in. Därefter diskuterades de meningsbärande enheterna som framkommit för att läsa ut teman ur de svar som flertalet eller majoriteten av informanterna uppgett. I det steget kan teoretiska begrepp vara styrande och det är då viktigt att teorin verkligen har fäste i empirin som samlats in (Rennstam & Wästerfors, 2022)

4.3.1 Forskningsansats

Teman som återfanns i empirin analyserades inte förutsättningslöst utan utgick från en abduktiv forskningsansats. En abduktiv analys innebär enligt Åkesson (2024) att man under analysen går emellan det empiriska materialet och den teori, den tidigare forskning och de frågeställningar som används i studien, vilket gör att man kan utläsa teman som är relevanta för varje enskild del av studien. För att analysera empirin har det skett en växelverkan mellan några förutbestämda ramar. Ramarna bestod av de frågeställningar som ställs i denna uppsats. Frågeställningarna var vägledande i kodningen av teman. Under tolkningen av empirin var studien däremot öppen för vad som återfanns och data fick tala samtidigt som det skedde en växelverkan mellan teori och frågeställningar. Kodningen gick ut på att varje intervju transkriberades och lästes igenom tillsammans. Under genomläsningen gavs varje informants transkribering en färg. Sedan skapades nya dokument för varje frågeställning. Citat från intervjuerna som tillhörde varje frågeställnings klistrades in i dokumenten och sedan påbörjades en genomläsning och sortering av vilka teman som kunde utläsas i varje frågeställning. I utläsningen av teman var teorier vägledande för att tolka de teman som återfunnits.

Tabell som illustrerar teman kopplat till varje frågeställning

4.4 Användandet av AI

Under studiens gång togs beslutet att använda Microsoft teams AI-vektyg för att effektivisera transkriberingen. Transkriberingen lästes sedan igenom för att säkerställa att informationen är rätt samt för att ta bort oväsentliga ord. Transkriberingen granskades med fokus på läsbarhet eftersom den sedan skickades tillbaka till informanten för godkännande.

4.5 Arbetsfördelning

Beslut och överväganden har skett i samråd och diskussioner kring ställningstaganden har skett löpande. Texten är skriven och genomläst tillsammans. Båda två har hållt i intervjuer och ett likvärdigt arbete har lagts ner på transkriberingen. Molly har varit den som främst haft kontakt med informanter men utskick om tidsbokning och svar på eventuella frågor har skrivits tillsammans.

4.6 Metoddiskussion

Trovärdigheten för kvalitativ forskning menar Svensson och Ahrne (2022) handlar om att den som läser en studie ska tro på att studien är utförd på ett vetenskapligt förankrat och objektivt sätt. Inom kvalitativ- och samhällsforskning är det extra viktigt att reflektera kring trovärdigheten då den inte alltid hänger ihop med den generella bilden av vetenskap med tabeller, signifikans och siffror. Ett sätt att visa på trovärdighet är enligt Svensson och Ahrne (2022) att vara transparent med hur forskningen och överväganden kring metod gått till. Det har studien förhållit sig till genom att författarna reflekterat kring varje beslut som tagits samt varit så tydlig som möjligt med att beskriva metodval och analysprocess.

Ett annat sätt att visa på trovärdighet enligt Svensson och Ahrne (2022) är genom att återkoppla resultatet till de man intervjuat. I studien återkopplades transkriberingen av intervjun för genomläsning och för att säkerställa att informanten kände igen sig i vad hen hade sagt. Resultatet och de teman som återfanns återkopplades inte då tiden var begränsad. Det hade annars kunnat bidra till ytterligare trovärdighet och eventuellt ytterligare data för att nyansera resultatet (Svensson & Ahrne, 2022).

Beslutet togs att intervjua familjehemssekreterare från två kommuner och en familjehemssmordnare aktiv i sex kommuner för att få en spridning av resultatet. Informanter från fler än en kommun är något som Svensson och Ahrne (2022) menar ger en ökad säkerhet i resultatet. Svensson och Ahrne (2022) påtalar att generalisering i kvalitativ forskning är svårt, vilket medför att studien inte går att generalisera för hela befolkningen. Samtidigt påtalar Svensson och Ahrne (2022) även att en studie som inkluderar flera sociala miljöer är ett sätt att öka generaliserbarheten. En större trovärdighet hade kommit av att ha ett urval som inkluderade ännu fler kommuner, vilket inte var möjligt tidsmässigt. Rekryteringen började med att kontakt togs med tidigare VFU-handledare som förmedlade frågan vidare. För att öka trovärdigheten ytterligare bör vi ha först försökt rekrytera genom andra kommuner istället för att börja med att rekrytera genom vårt personliga kontaktnät.

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) beskriver hur intervjuer präglas av den sociala kontexten som råder vid intervjutillfället. Det gör att intervjuer kan säga något om hur det är under intervjusituationen men inte utanför den, vilket i sin tur leder till att intervjuer inte kan säga allt men ändå ge viktiga insikter. Intervjuerna genomfördes digitalt, vilket påverkar kontexten. Om intervjun hade skett i fysisk form hade det varit lättare att tolka in kroppsspråk och mimik som hade kunnat ge fler nyanser till resultatet. Samspelet hade även blivit annorlunda eftersom det under intervjun var svårt att veta när informanten talat klart, vilket gjorde att vi vid vissa tillfällen avbröt varandra. Intervjuerna kunde även påverkas av att tekniken inte fungerade som den skulle vid ett intervjutillfälle.

Rekryteringen började med att vi tog kontakt med två tidigare VFU-handledare som förmedlade frågan vidare till kollegor. Sedan mejlades förfrågan vidare till två andra kommuner samt en kommunöverskridande organisation. Lindberg och Sjöström (2019) beskriver hur förmedlingsmodellen som rekryteringsmetod kan innebära etiska utmaningar, då det är svårt att veta hur rekryteringen har gått till, särskilt om informanten står i beroendeställning till den som förmedlat frågan. Vi kan därför inte fullt ut veta hur frågan har ställts eller om informanterna har känt sig påverkade att delta utifrån vem som ställt frågan. Studien säkerställde samtycket innan intervjun bokades genom att en samtyckesblankett och genom att påtala frivilligheten innan intervjun började. Lindberg och Sjöström (2019) menar att det trots givet samtycke kan vara etiskt problematiskt, då det kan påverkas av personliga relationer och därmed ges utifrån pliktkänslor. Vi kan inte veta exakt vilket beroendeförhållande som finns mellan kollegorna på arbetsplatsen. Däremot bedömer vi att eventuella maktskillnader inte har haft någon avgörande påverkan för studien. Det eftersom det i studiens fall var en kollega som ställde frågan och inte en chef och de informanterna som deltog inte hade annorlunda befogenheter än den som ställt frågan.

I studien var det även personen som förmedlade frågan som tog emot intresset från de personer som ville delta. Detta innebar att denna hade viss kännedom om vilka som intervjuades i studien. För att öka pålitligheten bör vi ha förtydligat för personen som förmedlade frågan att de intresserade skulle kontakta oss direkt istället för att ge svar tillbaka till personen som förmedlat frågan. Kalman och Lövgren (2019) belyser hur informanter som känner sig trygga med att de inte kan identifieras ger öppnare och ärligare svar. Genom att personen som förmedlade frågan vet vilka som tackade ja kan det finnas en risk att denne kan identifiera vem som svarat vad i den färdiga studien trots att svaren anonymiserats. Det kan ha påverkat svaren från vissa informanter och därigenom även resultatet. Vi bedömer dock att denna risk är begränsad i vår studie, då förmedlaren inte hade någon aktiv roll i datainsamlingen och inte heller tillgång till det insamlade materialet.

4.7 Etiska överväganden

Den etiska reflektionen bör vara integrerad i alla beslut som tas i studien. Det kan handla om att väga olika intervjufrågors möjlighet att generera kunskap mot riskerna och effekterna som frågorna kan få för informanten (Vetenskapsrådet, 2024). I studien har vi skrivit och omformulerat intervjufrågorna för att de ska vara öppna och generella. Detta för att inte leda

informanterna till att diskutera enskilda fall eller känna sig osäkra på om sekretess gör att de inte kan svara. Vi reflekterade och utgick från de forskningsetiska kraven både innan valet av metod, innan intervjuerna samt löpande när vi samlade in material eftersom det är något som behövs för att kunna anpassa sig efter de omständigheter som uppkommer (Svedmark, 2019).

16 och 17 §§ i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (Etikprövningslagen) reglerar att samtycke ska inhämtas och dokumenteras. Samtycket ska vara frivilligt och informerat, vilket innebär att informanten ska fått tagit del av information kring studien, deltagandet och att deltagandet är frivilligt. Innan intervjuerna genomfördes skickades ett informationsbrev om studien samt en samtyckesblankett som informanterna skrev under, om de efter informationen ville delta. Det för att säkerställa att kravet på informerat samtycke (Kalman & Lövgren, 2019). I början av intervjuerna upprepades även informationen kring studiens syfte och information gavs även om att deltagandet är frivilligt och går att avbryta under hela studiens skede.

Den rekrytering som skedde genom två tidigare VFU-handledare medförde att det fanns en relation sedan innan till vissa av informanterna. Det kan skapa ett etiskt problem för oss som genomfört studien och vi har därför resonerat kring hur vi ska förhålla oss till relationen. Intervjuerna genomfördes ur ett forskarperspektiv där fokus låg på informanternas upplevelse och inte relationen mellan oss och informanten. Relationen var inte heller pågående under tiden för intervjun och eventuella maktskillnader som funnits under VFU-perioden fanns inte vid intervjutillfället. För att göra intervjumiljön så trygg som möjligt för informanterna var vi under rekryteringen samt under intervjun tydliga med konfidentialitet samt anonymisering av uppgifterna. Vi var tydliga med att vi utgår från konfidentialitetskravet som Svedmark (2019) menar finns för att skydda informanterna från att bli uthängda eller kunna identifieras när materialet publicerats.

5. Resultat

I detta avsnitt presenteras studiens resultat och samtliga teman som identifierats i intervjumaterialet. Teman som har uppmärksammats utgår från studiens frågeställningar. Alla redigerade textstycken i de citat som presenteras kommer att markeras med “/.../”.

Informanterna kommer att benämnas med siffror. De citaten som presenteras har valts ut eftersom det är särskilt illustrativa för temat och är inte tagna från deras kontext.

5.1 Professionellas syn på anledningar till att familjehem säger upp sitt uppdrag

Gällande professionellas upplevelser av varför familjehem säger upp sina uppdrag har tre teman återfunnits i intervjumaterialet. Dessa teman är *information och familjehemmets förväntningar*, *barnets biologiska föräldrar* och *familjehemmets livssituation*.

5.1.1 Information och familjehemmets förväntningar

I detta tema illustreras familjehemmets förväntningar och den information som ges om barnet och uppdraget samt dess påverkan på placeringens stabilitet. Fyra av informanterna belyste hur familjehem där det skett sammanbrott hade haft en bild av hur det skulle vara att vara familjehem som sedan inte stämde överens med hur det faktiskt blev. När det inte blev som de hade tänkt sig kunde det leda till att familjehemmet sagt att de inte hade fått tillräckligt med information, men också att de hade fått en känsla av dåligt samvete när de inte hade klarat av placeringen. Informanterna beskrev det som att barnet kunde ha haft större behov än vad familjehemmet kunnat föreställa sig. Det kunde i sin tur ha bidragit till en instabilitet i placeringen när uppdraget var svårare än familjehemmet förväntat sig. Tre av informanterna uppgav att familjehemmen velat använda bristen på information som ett sätt att förklara att uppdraget blivit för svårt.

”Men, vad kan det vara, sen alltså, det är ju allt möjligt, men oftast är det ju att barnet har en större ryggsäck än vad familjehemmet har kunnat föreställa sig.”

(Informant 3)

”Att det här blir alldeles för svårt och då kommer ju ofta den här familjen tycker att man har fått för lite information, att ni berättade aldrig, ni förklarade inte hur svårt det kunde vara och vi fick inte veta det här och vi fick inte veta det här. /.../ Så då tänker jag egentligen att det handlar om att det blir för svårt och att man behöver säga upp uppdraget för att man fixar det inte.”

(Informant 2)

Upplevelsen av att inte ha fått tillräckligt med information om uppdraget förklarades av två familjehemssekreterare kunnat bero på att barnet under placeringen blivit tryggare och att problematiken i och med det hade blivit mer tydlig samt att nya problem kunnat visa sig.

”Och det är ju många gånger så att barnets svårigheter blir tydligare under placeringen. Och sen att det, man vill göra gott och man vill hjälpa, men de problem man stöter på har man inga erfarenheter av eller de referensramarna.”

(Informant 1)

En av informanterna uppgav även att man som professionell funderar över hur informationen om barnet presenteras. Hen menade att det sker en avvägning mellan att ge familjehemmet information och att göra det med försiktighet. En annan av informanterna drog slutsatsen att bilden av att man borde ha klarat av uppdraget hade gjort att man biter ihop och inte vill öppna upp sig om att man behöver stöd. Samma informant uttryckte hur skammen av att erkänna att de inte klarar av uppdraget gör att de inte heller kan tillgodogöra sig det stöd som erbjuds.

”De (ett familjehem) sa det att “vi tänkte hela tiden att det här ska vi klara av”. Och det medförde skam när de inte hade resurser att klara av det /.../ De vart erbjudna jättemycket stöd men skammen gjorde då att de inte tog emot det stödet.”

(Informant 3)

5.1.2. Barnets biologiska föräldrar

Samtliga informanter gav ljus åt hur barnets biologiska föräldrar kan inverka på placeringens stabilitet. Informanterna varierade däremot i hur stor roll de ansåg att biologiska föräldrar kan ha gällande om det blir ett sammanbrott eller ej. Tre av informanterna beskrev hur uppdraget blir utmanande med föräldrar som strider för att få hem sitt barn, som är missnöjda med vården eller som kräver mycket kontakt.

”Det är krävande i de här kontakterna att biologiska föräldrarna på ligger på och hör av sig fast det inte är planerat. /.../ Det blir för belastande för familjehemmet att organisera och få ihop.”

(Informant 4)

”Om det är en frivillig placering så har ju socialnämnden inget medel till att begränsa umgänge. /.../ Det kan ju bli så att familjehemmets vardag blir så påverkad av man har så omfattande umgänge att det blir svårt att få ihop det familjelivet och att man kan uppleva att man inte får något stöd från oss.”

(Informant 2)

En av informanterna beskrev att relationen till de biologiska föräldrarna inte är den övergripande anledningen till att sammanbrott sker, men att det finns fall där biologiska föräldrar kunnat påverka barnet att inte vilja bo kvar i familjehemmet. Gällande relationen mellan familjehem och biologiska föräldrar belyste tre informanter hur familjehemmen behöver förhålla sig till hur föräldrarna tidigare har behandlat barnet som är placerat hos dem.

”Det är liksom inga konstigheter och då blir det väldigt jobbigt att ett barn kanske har varit utsatt för våld, det har kanske blivit bestraffat. Då har man som familj och det är

ju en full förståelig känsla, hur kan någon ha utsatt mitt älskade barn för någonting sånt här?”

(Informant 5)

Det som alla informanter pratade om är hur en god relation mellan biologiska familjen och familjehemmet kan stärka placeringen samt verka gynnande för barnet. Samtliga informanter menade på att ett familjehem som accepterar föräldrarna skapar trygghet för barnet.

”Men självklart så kan familjehemmen påverka jättemycket stabiliteten och framförallt för barnet för att om barnet ser att de gillar min mamma och de hjälper min mamma när hon gör konstiga saker, men att det är helt okej, de tycker om henne ändå. Då hjälper det barnet otroligt mycket.”

(Informant 2)

5.1.3 Familjehemmets livssituation

En majoritet av informanterna betonade att familjehemmets livssituation kan förändras, som det kan för alla familjer, och att det i sin tur kan påverka stabiliteten för placeringen. Det som informanterna belyste var att förlora någon anhörig, en förändring i stressnivån eller att familjehemsföräldrarna skiljer sig. Förändringar i familjehemmets livssituation kan inverka på placeringen utifrån att det kan påverka deras förmåga att möta barnets behov samt att stressnivån kan göra att familjehemmets tålamod påverkas. När familjehemsföräldrarna separerar eller om någon av familjehemsföräldrarna går bort påverkas även arbetsbelastningen för den förälder som ensam ska vara ansvarig för det placerade barnet.

”Alltså, det kan ju bero på en mängd olika saker. Jag tänker mycket på stressnivån i familjehemmen. Sen kan det ju också vara så att livet tar en annan vändning för familjehemmen.”

(Informant 1)

Informanterna belyste hur familjehemmets livssituation även påverkas av att ha en placering. Det blir ytterligare en person i familjen vars behov ska tas hänsyn till och det behövs då en tydlig ansvarsfördelning likt med familjehemmets biologiska barn och andra saker i vardagen. En av informanterna berättade hur ansvarsfördelningen mellan familjehemsföräldrarna kan leda till att deras vardag förändras i och med en placering, vilket sedan kan påverka placeringens stabilitet.

”Och har man inte varit tydlig och klar med den rollfördelningen, då kan det bli bekymmer och det kan bli slitningar i förhållandet och när det uppstår slitningar i förhållandet just vad det gäller familjehem så har de, de har väldigt svårt att hantera det. Då blir det mer att lägga skulden på det placerade barnet.”

(Informant 5)

Sammanfattningsvis visar resultatet på tre faktorer som professionella anser kan ligga till grund för sammanbrott. De tre mest framträdande faktorerna i empirin var familjehemmets förväntningar och information, barnets biologiska föräldrar

samt familjehemmets livssituation. Familjehemmets förväntningar och information betonade huruvida familjehemmet var beredda på vad det innebar att ha ett placerat barn hos sig samt om de upplevt sig ha fått tillräcklig information för att vara väl förberedda. Faktorn kring barnets biologiska föräldrar belyser hur kontakten med det biologiska nätverket kan vara påfrestande för familjehemmet men att en accepterande attityd från familjehemmets håll kan verka positivt för placeringen och barnet. Den roll som familjehemmets livssituation spelar i placeringens stabilitet speglas genom hur saker som kan hända i alla familjer, exempelvis dödsfall och separation, kan påverka stabiliteten. Det betonas även att själva placeringen är något som förändrar livssituationen.

5.2. Professionellas arbete för att motverka sammanbrott och varningssignaler

Gällande professionellas arbete för att motverka sammanbrott uttryckte samtliga informanter att stöd och stödinsatser utgjorde en betydelsefull del av deras erfarenheter i arbetet med placerade barn och familjehem. Professionella gav även ljus till de varningssignaler som kan tyda på att ytterligare stöd behövs. I relation till frågeställningen har vi hittat fyra teman. Dessa teman är *varningssignaler, stöd som ges av familjehemssekreterare, stöd från externa aktörer* samt *rätt barn till rätt familj*.

5.2.1 Varningssignaler

Gällande varningssignaler för sammanbrott uppgav en majoritet av informanterna att det vanligaste är att de får indikationer på att ett sammanbrott är på väg att ske, men att det ibland även kan komma plötsligt. En majoritet av informanterna belyste hur kontakten med familjehemmet påverkar huruvida de kan uppfatta varningssignaler. Kontakten kunde vara ett sätt för familjehemmen att i ett tidigt skede påtala att det behöver mer stöd. Det påtalades däremot av två informanter att vissa familjehem kan vara återhållsamma gällande information, vilket kan leda till att de inte påtalar behovet av stöd och att varningssignalerna därav blir svårare att uppfatta. Informanterna berättade även att förändringar i kontakten kan vara en varningssignal i sig i den mån att familjehem börjat höra av sig mer till familjehemssekreterarna.

”Ibland så får vi ju indikationer på att det här är för jobbigt, det är för svårt. Det kan vara att man signalerar att man har behov av stöd, men man är inte benägen att jobba med någon, ta emot erbjudet stöd eller vara öppen för att jobba för förändringar.”

(Informant 5)

”Förhoppningsvis så har ju socialtjänsterna uppbyggda relationer och en kontinuerlig avstämning. Men har det då blivit lite att det rullar på och så börjar familjehemmet höra av sig mer frekvent, då är det en indikation.”

(Informant 3)

I de fall professionella fått indikationer uppgav fyra av fem informanter att en tydlig varningssignal som kan föregå ett sammanbrott är det sätt som familjehemmet pratar om

barnet. Informanterna resonerade kring att familjehem ibland kan börja tillskriva barnet negativa egenskaper. Det beskrevs som en balans där familjehem ska kunna prata om det som är svårt i placeringen men samtidigt kunna prata om barnet med kärlek och värme. När familjehem inte längre gör det och i vissa fall även pratar illa om barnet som är placerat hos dem är det något som informanterna beskrev kan vara det som föregår att ett familjehem säger upp sina uppdrag.

”Men att familjehemmet framförallt börjar prata om att barnet behöver fixas till, istället för att de som omsorgsgivare behöver jobba kring sitt bemötande på barnet.”

(Informant 3)

5.2.2 Stöd som ges av familjehemssekreterare

Samtliga informanter betonade att stödinsatser är en central del för att kunna motverka sammanbrott i familjehemsplaceringar. Stödet beskrivs inte enbart som en insats vid uppstådda problem, utan som något som kontinuerligt anpassas utifrån familjehemmets situation. Informanterna uttrycker att stödinsatser och arbetet med att förebygga sammanbrott är nära sammankopplade och att stödet fungerar som ett verktyg för att hantera svårigheter i uppdraget.

”Ja, men det är ju genom det stöd och handledning som vi kan ge. Jag tänkte säga för att minska sammanbrott också. De går ju lite ihop.”

(Informant 1)

Vidare betonade samtliga informanter att en central del av stödet handlar om att etablera en tillitsfull och öppen relation med familjehemmet i ett tidigt skede av placeringen. Informanterna beskriver hur det i början av en placering ska formas ett nytt familjesystem, vilket kan innebära påfrestningar för alla familjemedlemmar. Det handlar om att komma till rätta för samtliga inblandade eftersom familjens struktur förändras.

”Så tänker jag, att det är jätteviktigt att man har mycket kontakt i början av en placering för det blir ju en familj. Familjesystemet, det ska ju som ombildas och alla påverkas på olika sätt.”

(Informant 1)

Vidare betonade samtliga informanter att kontinuerlig kontakt är en central del av stödarbetet genom hela placeringen. Informanterna beskriver att de arbetar med att vara närvarande och försöker uppmärksamma signaler som kan tyda på att placeringen är på väg att bli ohållbar. Detta innebär att stödet inte endast kommer från att familjehemmet själva måste signalera på att de behöver hjälp, utan att professionella även kan göra bedömningar utifrån situationen. Informanterna beskrev att relationen bör upprättas i tidigt skede och att detta är en grundläggande förutsättning för att kunna fånga upp och identifiera behov av stöd i uppdraget. I deras berättelser framkom det att stödet till familjehem i hög grad är individuellt utformat utifrån behov och förutsättningar.

”Att det här ser vi och det här kommer för att liksom bygga den här relationen. Att tidigt bygga relation med familjehemmet, att inte lämna dem själva och tro att de ska klara och fixa allting själva, utan verkligen bygga upp det generella stödet.”

(Informant 3)

En annan viktig del av stödarbetet handlar om att minska belastningar på familjehemmet. En informant beskriver hur familjehemsuppdraget kan vara omfattande och svårt, specifikt när det kommer till att få ihop det med sitt arbete. Därför kan insatser som ekonomisk ersättning eller möjlighet att gå ner i arbetstid erbjudas som en stödinsats för att motverka sammanbrott.

”Så ett sätt att motverka att det blir sammanbrott är ju att man är mer generös med att de kan gå ner i arbetstid, så att det inte blir för belastande och att de inte mår med.”

(Informant 4)

5.2.3 Stöd från externa aktörer

Samtliga informanter beskrev att stöd från externa aktörer utgör en viktig del i arbetet inom familjehemsvård, särskilt i stunder där det egna stödet inte bedöms vara tillräckligt. Externt stöd kan variera beroende på vad familjehemmet har för behov, det kan exempelvis vara familjebehandlare, psykolog, öppenvårdsinsatser, samt samverka med BUP, skola och habilitering. Informanterna beskriver externt stöd som ett komplement om stödet från socialtjänsten inte räcker till. Det betonades att stödet används i situationer där placeringen upplevs som extra utmanande, exempelvis när barnet har stora behov eller när familjehemmet känner sig överbelastade. I dessa fall kan externt stöd vara ett sätt för familjehemmet att få förståelse för barnet och ge barnet stöd, samt att familjehemmet blir avlastade.

”Det finns en kontakt med BUP också så att de (familjehem där det finns ett placerat barn med särskilda behov) får då stöd med att ja, men hur kan de förstå och bemöta den här pojken som har det extra svårt att få lite ja, men mer på psykologiskt plan få förståelse och förklaringar till det.”

(Informant 1)

Samtidigt framkom det från majoriteten av informanterna att externt stöd inte endast sätts in när det redan är ett problem som har uppstått, utan att i vissa fall även i tidigt skede av placeringen. Några av informanterna beskrev vikten av att arbeta förebyggande genom att tidigt sätta in externa stödinsatser innan det blir svårigheter i placeringen. Ett exempel på det var att man i tidigt skede sätter in familjebehandling. Utöver professionellt externt stöd lyftes även mentorfamiljer som en form av stödinsats. Mentorfamiljer är mer erfarna familjehem som kan fungera som ett stöd i vardagen. Detta beskrevs som en insats för att erbjuda familjehem praktiskt stöd av personer som kanske har varit i samma situation och som kan ge tips till mindre erfarna familjehem.

”Vi försöker ju ge en mentorfamilj. Alltså ett erfaret familjehem som kan gå in och ge stöd till familjehemmet för att då den erfarenhet vi har av det är ju att man pratar

mycket mer om det som händer i vardagen med sin mentors familj än man kanske pratar med oss och mentorfamiljen kan ju komma med konkreta saker. ”

(Informant 2)

5.2.4 Rätt barn till rätt familj

Samtliga informanter betonade vikten av att matcha rätt barn till rätt familjehem som en central del i arbetet med att skapa stabila familjehemsplaceringar. Att genomföra noggranna familjehemsutredningar beskrevs som en avgörande del i att kunna göra en så bra matchning som möjligt. I detta ingår det att under utredningens gång lyckas skapa en så bra förståelse som möjligt av familjehemmets förutsättningar och livssituation för att sedan kunna hitta ett barn som passar dessa. En viktig aspekt som lyftes av flera informanter är betydelsen av att inkludera familjehemmets biologiska barn i utredningen. Informanterna beskrev att biologiska barn i ett familjehem kan utgöra en riskfaktor, då det kan uppstå konkurrens om föräldrarnas tid och uppmärksamhet.

”Att tillfråga om det finns biologiska barn i familjen? Vad tycker dom barnen?
För det utgör en riskfaktor att det finns biologiska barn i familjen. För det blir ju konkurrens att det kommer ett nytt barn i deras familj som ska ta tid av de deras föräldrar. ”

(Informant 4)

Vidare beskrev informanterna att barn som placeras ofta har ett omfattande behov, exempelvis kopplat till tidigare erfarenheter av trauma, separationer eller bristande omsorg. Detta innebär att matchningen behöver ta hänsyn till barnets omsorgsbehov kopplat till vad familjehemmet kan erbjuda. Informanterna berättade att de behöver ta hänsyn till exempelvis familjehemmets erfarenheter, kompetens och tidigare kunskap, samtidigt som man är medveten om att familjehemmen inte är professionella utan vanliga familjer. De menade att de inte ska ställa för höga krav på familjehemmet, utan att försöka hitta en placering som fungerar för hela familjesystemet.

”Vad tror vi skulle passa för barn i den här familjen? /.../ Men vi har ju inte förväntningar att våra familjehem ska vara professionella utan det är ju vanliga familjer. /.../ Det ska bli en balans i hela familjesystemet och då vet vi att de barn som placeras har ju stora ryggsäckar.”

(Informant 4)

Sammanfattningsvis utlästes fyra teman som speglade det arbete som professionella gör för att förbygga sammanbrott. Varningssignaler belyser hur professionella kan få indikationer på att familjehemmet ska säga upp sitt uppdrag. Dessa signaler kan ha att göra med kontakten mellan familjehemssekreteraren och familjehemmet men även kring hur familjehemmet pratar om barnet. Både stödet från familjehemssekreterare och från externa aktörer betonades av informanterna. Stöd från familjehemssekreterare gavs i form av kontinuerlig kontakt, handledning och hjälp att få familjehemsuppdraget att gå ihop med resten av vardagen. Externt stöd innebar familjebehandling, kontakt med BUP eller en mentorsfamilj. Det sista temat angående det förebyggande arbetet belyste hur det sker en matchning

mellan familjehemmet och barnet. Informanterna belyste hur rätt barn ska komma till rätt familj utifrån exempelvis familjehemmets biologiska barn och familjehemmets förutsättningar.

5.3 Arbetet efter ett sammanbrott

I relation till frågeställningen berörande arbetet efter ett sammanbrott har två teman identifierats. Dessa två teman är *avslutande samtal* och *arbete framåt*.

5.3.1 Avslutande samtal

Samtliga informanter belyste hur det alltid finns en vilja att prata med familjehemmen efter de sagt upp sitt uppdrag. Alla informanter beskrev ett avslutande samtal efter ett sammanbrott som något de alltid strävar efter, men att det inte finns något krav på att det ska genomföras. Samtalet hålls för att ta reda på vad som kunnat göras annorlunda men även för att se till att de inblandade parterna får stöd. Oavsett om sammanbrottet har kommit av konflikter med socialtjänsten betonar en av informanterna hur det finns en strävan att alla inblandade ska gå ur ett sammanbrott någorlunda reparerade. En av informanterna diskuterade problematiken av att familjehemmet inte alltid är öppen för ett avslutande samtal och det då kan bli svårt att få till. Informanten beskriver att vissa familjehem inte vill delta, särskilt i situationer där placeringen avslutas under konflikt eller där det finns missnöje gentemot socialtjänsten.

”Det vi alltid strävar efter är att vi ska ha ett avslutningssamtal. Oavsett hur sammanbrottet, uppbrottet eller utflytten har skett. Och det är ju också just utifrån att identifiera förbättringsområden.”

(Informant 5)

Samtalen beskrevs som ett tillfälle att stanna upp och tillsammans gå igenom hur placeringen har varit. Informanterna berättade att fokus ofta ligger på att förstå vad som hänt, men också på att fånga familjehemmets upplevelser och reflektioner i efterhand. De menade att det skapar ett tillfälle att berätta vad som har fungerat bra och vad som har varit svårt i uppdraget. Samtidigt ger samtalen en chans för socialtjänsten att lyfta sina perspektiv på vad som hade kunnat göras annorlunda. Det öppnar även upp för samtal om hur socialtjänsten och familjehemmen ser på framtida placeringar.

”Ja, men vi gör ju alltid en uppföljning när uppdraget har avslutats just för att summera. /.../ Det här om det här nu har varit sammanbrott. Vad saknar ni under den här tiden för att vi också ska lära oss?”

(Informant 1)

En av informanterna gav ljus åt problematiken att familjehemmet inte alltid är öppen för ett avslutande samtal och att det då kan bli svårt att få till. Informanten beskrev att vissa familjehem inte vill delta, särskilt i situationer där placeringen avslutas under konflikt eller där det finns missnöje gentemot socialtjänsten. Detta innebär att även om samtalen beskrivs som en viktig del av det avslutande arbetet, så är det i praktiken endast möjligt att genomföra om familjehemmet är villig att medverka.

”En del familjehem de vill ju verkligen bara inte. Dom tycker bara vi är superkassa och att vi inte gjort någonting som är bra och att vi inte alls har förstår dem. Jag menar då, vi kan ju inte tvinga någon till det.”

(Informant 2)

5.3.2 Arbete framåt

Samtliga informanter beskrev på olika sätt hur arbetet efter ett sammanbrott tas vidare i det fortsatta arbetet, med fokus på att förstå och förhindra framtida sammanbrott. Något som samtliga informanter berättade om var att informationen om sammanbrott och avslutade placeringar samlas in genom statistik. Genom detta kan verksamheten identifiera återkommande mönster och förbättringsområden. Samtidigt nämner två informanter att arbetet med att använda denna kunskap i praktiken inte är fullt utvecklad. Informanterna som beskriver detta menar att de saknas tydliga arbetsätt för hur insamlad information ska användas i det praktiska arbetet.

”Vi samlar statistik, men vi har varit dåliga ännu på att /.../ göra ett aktivt konkret arbete med det faktiskt.”

(Informant 3)

Trots detta gav flera av informanterna exempel på hur vissa förändringar faktiskt framkommit ur lärdomar från tidigare erfarenheter och avslutande samtal. Det handlar bland annat om att i större utsträckning förstå hur man ska arbeta för att motverka sammanbrott. I detta ingår att i ett tidigt skede försöka tydliggöra uppdraget till familjehemmen, utveckla genomförandeplaner samt anpassa stöd utifrån vad familjehem upplevt att de saknat under placeringen. På så vis belyste informanterna att de använder erfarenheter från tidigare placeringar som ett sätt att förbättra framtida placeringar. En central del är att informanterna beskrev att de försöker göra stödet mer behovsanpassat, där familjehemmens erfarenheter i efterhand har en betydelse för hur framtida placeringar struktureras. Ett konkret exempel som lyftes av en informant är att det idag är vanligare att inkludera en familjebehandlare som en del av stödet till familjehemmen, vilket beskrevs som en förändring jämfört med tidigare arbetsätt. Även handledarutbildningar framstod som ett sätt att förbättra arbetet framåt.

”Att se vad familjehemmen liksom tycker de har saknat och helt enkelt och bygga en stödfunktion i det.”

(Informant 3)

”Det har ju lett till att jag och mina två kollegor /.../ ska ju gå en 25 poängs handledarutbildning.”

(Informant 5)

Flera informanter lyfte att tidsbrist och arbetsbelastning påverkar möjligheten att arbeta mer strukturerat med uppföljning och utveckling. Samtidigt framkom det att familjehemssekreterare i sitt dagliga arbete samlar in erfarenheter och reflekterar kring detta, ofta med kollegor. Det kollegiala utbytet blir därmed en viktig del i hur kunskap hanteras och

förstås i praktiken. En av informanterna beskrev även att arbetet med att förebygga sammanbrott och utveckla arbetssätt framåt i stor utsträckning ligger på en högre nivå inom organisationen. Det övergripande ansvaret beskrevs främst ligga hos gruppleddare, snarare än hos familjehemssekreterare i det dagliga arbetet.

”Ja men vi samlar ju in de uppgifterna och sen har vi ju kollegor emellan en dialog kring de erfarenheter och den kunskap som vi får av familjehemmen, men inte så att vi har systematiserat det. Utan det är mer kollegialt så. ”

(Informant 1)

Sammanfattningsvis framkommer två teman gällande hur arbetet efter ett sammanbrott ser ut. Samtliga informanter betonar hur ett avslutande samtal med familjehemmet var något de strävade efter både för att ge stöd, undersöka vad som föregått sammanbrottet samt låta alla uttrycka sina röster. Det arbetet som sker efter ett sammanbrott används även framåt för att kunna stärka framtida placeringar. Informanter beskrev hur förändringar kommit utifrån vad de lärt sig av tidigare sammanbrott, men att det mer är ett kollegialt än systematiserat arbete.

6. Analys

I detta avsnitt presenteras de tolkningar och teoretiska kopplingar som gjorts utifrån det resultat som presenterats. Analysen kommer att utgå från *Barns behov i centrum (BBIC)-triangeln, anknytningsteori* samt *systemteori*.

6.1 Bakomliggande faktorer till sammanbrott

I resultatet framkommer det att den information som ges innan en placering, familjehemmets förväntningar samt familjehemmets livssituation är saker som kan påverka placeringens stabilitet. BBIC-triangelns rubriker om ”grundläggande omsorg”, ”ansvar” samt ”stimulans och engagemang” visar på hur föräldrar både har ett praktiskt och känslomässigt ansvar över barnet, vilket även innefattar att grundläggande behov tillgodoses. BBIC-rubrikerna om ”känslomässig tillgänglighet” och ”stabilitet i kontakt” belyser hur en bristande stabilitet i kontakt kan innebära att föräldern är oberäknelig och oregelbunden i sin närvaro (Socialstyrelsen, 2023b). Det kan bli svårt för ett familjehem att uppfylla dessa kriterier om de inte är inställda på eller vet vad barnet som placeras hos dem behöver eller om deras livssituation förändras. Det kan även i sin tur leda till att de inte kan vara stabila och kontinuerliga i kontakten med barnet om de upplever den skam och dåliga samvete som resultatet visar på. Detta kan i sin tur innebära risker för barnet som placeras hos dem när det ska skapa en anknytning till familjehemmet. Parrish (2012) belyser hur en trygg anknytning ges av att få positiva reaktioner på sina känslor samt att få sina behov mötta. Ett familjehem som inte är inställda på vad barnet behöver kan ha svårt med detta. Om familjehemmet inte lyckas skapa en anknytning till barnet som placeras hos dem kan det påverka placeringens stabilitet. Det kan skapa en otrygg miljö för barnet som eventuellt inte kommer kunna eller vilja bo kvar samtidigt som det kan påverka hur familjehemmet ser på barnet. I resultatet framkommer att en tydlig varningssignal för sammanbrott är hur familjehemmet ser på och pratar om det placerade barnet. Ett familjehem som pratar negativt om det placerade barnet går att tolka som att det kommer av att de inte lyckats knyta an, vilket kan vara ett resultat av bristande information, förändrad livssituation eller förväntningar som inte stämmer överens med verkligheten.

Resultatet visar även på hur den barnets biologiska föräldrar kan ha en inverkan på placeringens stabilitet. I relation till barnets biologiska familj belyser BBIC-rubrikerna ”föräldrarnas förmåga” och ”säkerhet” hur föräldrar förväntas skydda barn mot olika typer av våld samt mot att bevittna konflikter mellan vuxna. Barn som bevittnar konflikter mellan vuxna upplever en otrygghet som kan leda till psykisk ohälsa (Socialstyrelsen, 2023b). Det går hand i hand med hur intervjupersonerna beskriver att det stärker både barnet och placeringen om familjehemmet är öppna mot och accepterar de biologiska föräldrarna. Det belyser även den risk som kan komma av att de biologiska föräldrarna motsätter sig placeringen och inte accepterar familjehemmet. När familjehemmet motarbetar barnets kontakt med sina biologiska föräldrar går det även att se som att de vill skydda barnet mot det eventuella våld och försummelse som barnet utsatts för tidigare. Det är en styrka i deras föräldraförmåga samtidigt som det kan leda till konflikter med de biologiska föräldrarna och därav leda till risker för barnet. Inom systemteorin beskrivs hur system som är öppna

interagerar med varandra för att möjliggöra utveckling, informationsutbyte och tillväxt (Parrish, 2012). I de fall familjehemmet motverkar kontakt med den biologiska familjen går det att tolka som att de har svårgränsliga gränser till systemet, vilket gör det svårt att samspela med det system som är de biologiska föräldrarna. Den tolkningen stöds av resultatet som visar på att familjehem som är öppna och accepterande mot biologiska familjen stärker både barnet och placeringen.

6.2 Stödet som är avgörande

Resultatet visar på att stöd som ges av både familjehemssekreterare och externa aktörer spelar en viktig roll i att hålla placeringar stabila. Stödet ges i form av handledning kring både svåra och vardagliga situationer, avlastning, psykologkontakt eller familjebehandling. BBIC-triangeln rubriker om "omsorgsförmåga" och "känslomässig tillgänglighet" betonar hur det är viktigt för barn att ha vuxna runt omkring sig som har tillräckliga resurser för att möta barnets behov. De visar även på hur de vuxna kring barnet behöver vara lyhörda och närvarande för att skapa en stabil relation till barnet (Socialstyrelsen 2023b). Informanterna uppgav att det stöd som ges för att stärka placeringar underlättar för familjehemmen att möta just dessa kriterier. När familjehemmet får stöd kring att bemöta barnet och dess behov kan deras förmåga att hantera uppdraget stärkas. Det går att tolka som att stödet som ges används för att stötta familjehemmen i deras anknytning till det placerade barnet. Genom att ge handledning, familjebehandling och psykologkontakt får familjehemmen råd kring att bemöta barnet på ett sätt som gör att de kan skapa en trygg anknytning till barnet. Avlastning som stöd kan ses som ett sätt att underlätta vardagen för familjehemmen när anknytning och trygghet ska skapas. De relaterar till det resultat som visar på att det är viktigt att skapa en trygg relation i ett tidigt skede av placeringen. Användningen av både interna och externa stödinsatser går att förstås som en del av att se helhetsperspektivet runt barnets situation. Enligt Socialstyrelsen (2023b) ska barnets behov förstås i relation till de sammanhang barnet befinner sig i, där faktorer som familj, nätverk och tillgång till stöd är centrala. Det relaterar även till systemteorin där Parrish (2012) betonar att flera olika system som exempelvis familj, skola och arbete bör samspela för att systemen ska fungera optimalt. Socialtjänsten kan fungera som ett eget system som samspelar med alla i barnets omgivning samtidigt som familjehemssekreterarna fungerar som en stödfunktion för att familjehemssystemet ska fungera optimalt.

Ett annat sätt att ge stöd som framkommer av resultatet är att innan placeringen matcha barnet till ett familjehem som har de resurser och förutsättningar som krävs för att möta barnets behov. Det handlar om att både se över familjehemmets omsorgsförmåga och situation utifrån hur BBIC (Socialstyrelsen, 2023b) belyser att barns utveckling sker i samspel med in omgivning. Det relaterar direkt till systemteorin och hur olika system behöver ha ett utbyte av information och samspel mellan systemgränserna för att säkerställa utveckling. Resultatet går att tolka som att familjehemssekreterarna innan en placering ser över familjehemmet som system, subsystemen inom det samt de system som finns runt omkring för att säkerställa att det är ett familjehem där ett placerat barn kan utvecklas.

6.3 Utvärdering av sammanbrott

Resultatet visar att arbetet efter ett sammanbrott präglas av en vilja att genomföra avslutande samtal med familjehemmet, men att detta inte alltid blir av eftersom det saknas ett tydligt krav. Detta kan kopplas till BBIC-triangeln, där arbetssättet betonar att socialtjänstens insatser ska präglas av struktur, systematik och kontinuerlig uppföljning. BBIC lyfter särskilt vikten av att följa upp insatser för att skapa kunskap om hur de fungerat och om barnet fått sina behov tillgodosedda (Socialstyrelsen, 2023b). De avslutande samtalen kan därmed ses som en sådan insats som socialtjänsten arbetar med för att kunna följa upp hur barnet ska få sina behov tillgodosedda. När de avslutande samtalen inte genomförs finns det därmed en risk att viktig information om varför placeringen avslutades går förlorad, vilket kan påverka möjligheten att utveckla arbetet framåt. Vidare framgår det utifrån Socialstyrelsens (2023b) BBIC:s helhetsperspektiv att de avslutande samtalen blir viktiga för att förstå hur olika delar i barnets situation har samspelat. Det handlar inte enbart om familjehemmets upplevelser, utan även om att synliggöra faktorer kopplade till barnets behov, relationen till biologiska föräldrar och de stöd som socialtjänsten har erbjudit. På så sätt kan samtalen bidra till att få en bättre förståelse för vad som har fungerat, respektive inte fungerat i placeringen.

Detta kan även kopplas till systemteori, där barnets situation ses som en del av ett större sammanhang där flera aktörer och relationer samspekar (Parrish, 2012). De avslutande samtalen kan därmed bidra till att belysa hur olika delar av systemet har påverkat placeringens utveckling och utfall. Utifrån ett systemteoretiskt perspektiv blir det exempelvis möjligt att synliggöra hur relationen mellan familjehemmet och den biologiska familjen, eller samspelet mellan familjehemmet och socialtjänsten, kan ha bidragit till den situation som uppstått. Vidare kan avslutande samtal fungera som ett sätt att identifiera obalanser eller brister i systemet. BBIC betonar också vikten av samverkan och delaktighet mellan olika aktörer runt barnet (Socialstyrelsen, 2023b). Avslutande samtal präglas dock av att alla ska vilja delta i diskussionen och dela med sig av sina perspektiv. Detta kan förstås som samverkansprincipen som lyfts i BBIC, där flera aktörers erfarenheter är centrala för att skapa en så tydlig bild av situationen som möjligt. Parrish (2012) belyser hur system måste samspeka med varandra för att kunna utvecklas och säkerställa tillväxt. Den samverkan som BBIC betonar blir därav viktig både under själva placeringen men även efter ett sammanbrott för att de olika systemen ska kunna utbyta information med varandra genom, i detta fall, avslutande samtal.

Resultatet visar att informanterna beskriver att arbetet efter sammanbrott handlar om att dra lärdomar för att kunna förebygga framtida sammanbrott. Information samlas in, bland annat genom statistik, för att identifiera mönster och förbättringsområden. Samtidigt framkommer det att det saknas tydliga arbetssätt för hur denna kunskap ska användas i praktiken. Utifrån ett BBIC-perspektiv kan detta arbete förstås som centralt eftersom uppföljning och utvärdering av insatser lyfts som avgörande både för att bedöma om barns behov blir tillgodosedda och för att utveckla socialtjänstens arbetssätt över tid (Socialstyrelsen, 2023b). Att samla in erfarenheter från sammanbrott kan tolkas som ett sätt att inte enbart förstå vad som gått fel, utan även om att konkret kunna förbättra framtida placeringar. Exempelvis kan

återkommande mönster, såsom brister i matchning eller otillräckligt stöd till familjehem synliggörs och ligga till grund för förändringar i socialtjänstens arbete.

Detta kan även förstås utifrån systemteorin där Parrish (2012) beskriver hur erfarenheter från sammanbrott inte ses som isolerade händelser, utan som ett resultat av samspelet mellan olika delar i systemet. Genom att analysera erfarenheter från tidigare placeringar blir det möjligt att mer konkret identifiera var i systemet det har brustit. På så sätt kan kunskapen användas för att stärka familjehem som system och samspelet med andra system som anses avgörande för stabila placeringar.

Vidare kan detta kopplas till anknytningsteorin, där stabila och trygga relationer är centrala för barns utveckling. Upprepade sammanbrott påverkar barns möjlighet att skapa tillit och nya anknytningar (Parrish, 2012). Genom att ta vara på kunskap från tidigare sammanbrott kan socialtjänsten i högre grad anpassa stöd och insatser för att främja stabila och trygga relationer i framtida placeringar.

7. Diskussion

Syftet med uppsatsen var att undersöka vilka upplevelser yrkesverksamma socialsekreterare har av sammanbrott i familjehemsuppdrag samt belysa professionellas förebyggande arbete för att stärka familjehemsplaceringars stabilitet och minska risken för sammanbrott. Syftet skulle studeras genom tre frågeställningar som löd “vilka anledningar ser professionella till att familjehem säger upp sina uppdrag?”, “hur arbetar professionella för att motverka sammanbrott?” och “hur arbetar professionella efter att ett familjehem sagt upp sitt uppdrag?”. De mest centrala fynden i relation till dessa frågeställningar kommer att diskuteras i detta avsnitt och dessa är *när familjehemmets förväntningar inte motsvarar uppdraget i verkligheten, arbetet framåt efter ett sammanbrott samt matcha rätt barn till rätt familj.*

7.1 Vikten av information och familjehemmets förväntningar

Resultatet visar på att hur majoriteten av informanterna har upplevt att vissa av familjehemmen som genomgått ett sammanbrott haft förväntningar på uppdraget som inte stämt överens med hur placeringen sedan blev. Detta medförde att familjehemmen upplevde att uppdraget var mer krävande än de förväntat sig. Informanterna beskrev hur vissa familjehem ansett att förväntningarna berott på bristen på information innan placeringens start, vilket i sin tur försvårat stabiliteten. Samtidigt framkommer att denna upplevelse inte enbart handlar om faktisk informationsbrist, utan också om att barnets svårigheter kan bli mer synliga först när barnet känner sig trygg. En annan central aspekt är att familjehem ibland använder bristande information som en förklaring när uppdraget blir för svårt, samtidigt som skam kan göra att de inte tar emot det stöd som erbjuds.

Författarna ser detta som särskilt intressant då det visar på att information inför placering inte är en enkel lösning på problem kring sammanbrott. Även om familjehem får mycket information innan en placering, går det inte att förutse exakt hur uppdraget kommer att bli i praktiken och att detta ska matcha familjehemmets förväntningar. Barnets behov och svårigheter kan komma att visa sig tydligare och även förändras under placeringens gång, vilket också gör problemet mer komplext. Därför finns det alltid en viss osäkerhet i hur uppdraget kommer att bli, oavsett hur mycket information som ges från början. Det som blir problematiskt är då om familjehemmet kan få en bild av att de borde klara av uppdraget, vilket i sin tur kan leda till känslor som misslyckande när svårigheter uppstår. Att skam dessutom kan hindra familjehem från att söka stöd gör situationen mer komplex och kan bidra till att problemen förvärras över tid.

Detta resultat går i linje med vad Bergman et al. (2025) beskriver om att bristande information inför en placering lyfts som en riskfaktor för sammanbrott. Samtidigt betonar både Bergman et al. (2025) och Sallnäs et al. (2004) att sammanbrott sällan kan förklaras av en enskild faktor och att riskfaktorer bör ses som “riskmarkörer” då flera riskmarkörer tillsammans ökar risken för sammanbrott. Resultatet visar detta genom att visa att upplevelsen av informationsbrist också hänger ihop med barnets behov, familjehemmets erfarenheter och deras förväntningar på uppdraget. Detta kan även kopplas till Brown och Bendar (2006), som lyfter att känslor av

att otillräcklighet kan bidra till att ett familjehem inte orkar fullfölja uppdraget. Bergman et al. (2015), och Skoog et al. (2012) beskriver också hur just barns problematik kan bli en orsak till att placeringen blir instabil vilket går i linje med att det inte går att förutse exakt hur uppdraget kommer att se ut i praktiken. Forskningen visar att barns behov ofta är komplexa och kan förändras över tid, vilket gör att svårigheter i placeringen ibland blir tydliga först under placeringens gång.

7.2 Matcha rätt barn till rätt familj

Studiens resultat visar på att en matchning mellan familjehemmet och barnet som placeras där är för att uppnå en stabil placering. Det görs genom att under utredningstiden ta reda på vilka förutsättningar ett familjehem har för att möta barns omsorgsbehov, som kan vara olika grader omfattande. Informanterna betonar att de tar hänsyn till familjehemmets kompetenser och erfarenheter medan de samtidigt bär med sig att familjehem inte är professionella och att det därför inte går att ställa för höga krav. Det informanterna betonar är vikten av att inkludera familjehemmets biologiska barn i matchningen. Vikten av detta grundar informanterna i att det kan uppstå en konkurrens mellan det placerade- och de biologiska barnen. Det går hand i hand med det Brown och Bendar (2006) skriver om att biologiska barn kan uppleva att deras bekymmer inte är lika viktiga och att de inte är lika stöttade av sina föräldrar som innan. Bergman et al. (2025) belyser även att sammanbrott är vanligare i familjer där det redan finns barn med särskilda behov.

Studien visar på hur arbetet som sker innan placeringen är av lika stor vikt som det arbete som sker under placeringen för att skapa stabilitet. Det går även att argumentera för att matchningen mellan barn och familjehem är det som skapar förutsättningar för om stödet som ges under placeringen kommer att räcka till för att förebygga sammanbrott. Studiens resultat går att tolka som att stödet som ges av familjehemssekreterare och externa aktörer inte har effekt om inte familjehemmet i grunden anses ha de förutsättningar som krävs för att möta barnets behov. Resultatet liknar även det Bergman et al. (2025) belyser om att sammanbrott ofta uppstår som följd av att socialtjänsten inte hittat ett familjehem som kunnat möta barnets behov.

Det som är av vikt att ha med sig i diskussionen kring matchningens roll i placeringen är att familjehemmets livssituation och därav förutsättningar kan förändras. I resultatet framkommer hur flera informanter berört hur stressnivån, att förlora någon anhörig eller att familjehemsföräldrarna skiljer sig är faktorer som kan påverka stabiliteten i placeringen. Studien anser att matchningen är något som skapar förutsättningar för en stabil placering men menar samtidigt att det är viktigt att bära med sig att förutsättningarna kan förändras. Både Bergman et al. (2025) och Brown och Bender (2006) stödjer detta genom att belysa hur familjehem uppgett både förändringar i hälsostatus, ålder och stress samt yttre faktorer som en sjuk anhörig som kopplade till sammanbrott. Även separationer och andra traumatiska händelser betonas i litteraturen kunna försvåra möjligheten att upprätthålla en stabil placering.

7.3 Utvärdera arbetet

Resultatet visar på att samtliga informanter samlar in någon typ av statistik kring sammanbrott för att utläsa mönster och utveckla det förebyggande arbetet. Utvärderingen av sammanbrott var något som lett till att stödet förändrats på det vis att familjehandlare nu kan användas i familjehem och att familjehemssekreterare fått gå handledarutbildning. Det har även lett till att familjehemssekreterare fått insikt i värdet av att vara tydliga i informationen till familjehemmet och i att upprätta en stabil kontakt med familjehemmet i det inledande skedet av placeringen. Det som däremot skilde mellan informanterna var huruvida det var något som skedde systematiserat eller mer kollegialt. Möjligheten att utvärdera sammanbrott för att utveckla ett väl fungerande stöd och förebyggande arbete är något som studien anser vara av vikt för att både minska antalet sammanbrott och för att utveckla det sociala arbetet i takt med att samhället och den problematik vi ställs inför förändras. Informanternas sätt att diskutera den öppenhet de kände inför att utvärdera och lära sig av sammanbrott är något som i studien tyder på att familjehemsvården utvecklas. Att utforma ett stöd som fungerar i praktiken blir viktigt utifrån det Brown och Bendar (2006) skriver om hur stödet är direkt avgörande för placeringens stabilitet. Stödet beskriva vara avgörande för både hur familjehemmet får ihop det ekonomiska, praktiska, sociala och emotionella med placeringen men även för hur familjehemmet upplever samarbetet med de professionella.

Informanterna uppgav att det däremot var svårt att hinna med det utvärderande arbetet på det strukturerade sätt de önskat på grund av arbetsbelastning och tidsbrist. En av informanterna belyste även hur den systematiska utvärderingen ligger på en högre nivå som gruppleddare och chef. Resultatet visar på att den kollegiala utvärderingen är något som fortgår när tiden inte finns för att systematisera uppföljningen. Studien uppmärksammar att den systematiska uppföljningen som inte hinns med kan vara något som gör att informanternas positiva attityd till utvärdering och förändring inte räcker till för att skapa det heltäckande stöd som krävs för att minska sammanbrott. Bergman et al. (2025) betonar att familjehem bör kunna möta det placerade barnets komplexa behov och Taylor och McQuillan (2014) redovisar resultat som tyder på att både familjehem och professionella behöver bättre kunskap kring att hantera barn med problematik som aggressivitet och risktaganden i form av alkohol, droger och självskada. Studien anser att en sådan kunskap kan vara svår att nå utan att få till en systematisk utvärdering. Det är därför intressant att den systematiska utvärderingen inte hinns med trots att samtliga informanter uppger en positivitet till utvärdering och att lära sig av tidigare sammanbrott.

7.4 Slutgiltiga reflektioner och studiens relevans för socialt arbete

Denna studie bidrar till en ökad förståelse för hur professionella upplever och arbetar med sammanbrott i familjehemsplaceringar. Genom att i studien belysa både orsaker till sammanbrott, hur de kan förebyggas samt hur arbetet ser ut efter ett sammanbrott, synliggörs den komplexitet som präglar familjehemsvården. Det i sin tur ger en helhetssyn på sammanbrott som kan bidra till kunskapen om hur man förebygger att sammanbrott sker. Studien visar vikten av hur relationer, stödinsatser, förväntningar och matchning är något som samspelar gällande stabiliteten i en placering.

Under studiegången hittades litteratur kring riskfaktorer gällande sammanbrott och kring vilka effekter sammanbrott får för det placerade barnet. Det var däremot svårare att hitta svensk forskning kopplat till hur professionella arbetar med sammanbrott och de erfarenheter de bär på. Studien uppmuntrar därför till ytterligare forskning kring det arbete svenska professionella gör kring familjehemsvård och sammanbrott. Trots att studien inte gör någon distinktion mellan familjehem som drivs av kommunen själv eller konsultföretag var det något som flertalet informanter belyste. En jämförelse mellan sammanbrott i dessa två olika typer av familjehem hade kunnat förändra resultatet men var inte tidsmässigt möjligt. Studien uppmuntrar därför även till att ytterligare forskning görs på ämnet sammanbrott kopplat till huruvida det finns skillnader mellan kommunala familjehem och familjehem som drivs av konsultföretag.

7.5 Slutsatser

Syftet med uppsatsen var att undersöka vilka upplevelser yrkesverksamma socialsekreterare har av sammanbrott i familjehemsuppdrag i relation till riskfaktorer, det förebyggande arbetet samt arbetet efter ett sammanbrott. De huvudsakliga fynden gällande vad professionella upplever är riskfaktorer för sammanbrott innefattar familjehemmets förväntningar på uppdraget i relation till informationen som ges, barnets biologiska föräldrar samt familjehemmets livssituation. Gällande familjehemmets förväntningar och informationen betonade de professionella hur det påverkade stabiliteten om familjehemmet var beredda på vad det innebar att ha ett placerat barn hos sig samt om de upplevt sig ha fått tillräcklig information för att vara väl förberedda. Barnets biologiska föräldrar upplevde informanterna kunna påverka stabiliteten i form av hur påfrestande kontakten är för familjehemmet samt vilken inställning familjehemmet har till den biologiska familjen. Den roll som familjehemmets livssituation spelar i placeringens stabilitet speglar informanterna genom att diskutera hur saker som kan hända i alla familjer, exempelvis dödsfall och separation, kan påverka stabiliteten. Det betonas även att själva placeringen är något som förändrar livssituationen.

I relation till det förebyggande arbetet var de fyra huvudsakliga fynden varningssignaler, stöd både från familjehemssekreterare och externa aktörer samt att matcha rätt barn till rätt familj. Informanterna menade att man under utredningen av ett familjehem tar reda på vilket barn som skulle matcha den familjen utifrån exempelvis familjens biologiska barn. Varningssignalerna informanterna kunde utläsa hade både att göra med hur kontakten med familjehemmet såg ut och hur familjehemmet pratade om barnet. Stödet som gavs av familjehemssekreterare belyste informanterna kunde vara kontinuerlig kontakt, handledning och hjälp att få familjehemsuppdraget att gå ihop med resten av vardagen. Det externa stödet innebar familjebehandling, kontakt med BUP eller en mentorsfamilj.

Två huvudsakliga fynd framkommer gällande hur arbetet efter ett sammanbrott ser ut, avslutande samtal och arbete framåt. Ett avslutande samtal med familjehemmen ansåg alla informanter vara något som kunde ge stöd, ge förklaringar samt lyfta allas röster och tankar kring sammanbrottet. Gällande arbetet framåt belyser resultatet hur det är något som används

för att stärka framtida placeringar men att det är något som främst sker kollegialt och inte är systematiserat.

Referenser

Ahrne, G., & Svensson, P. (2022). Kvalitativa metoder och samhällskunskap. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (upplaga 3, s.7-15). Liber.

Barman, L., & Weurlander, M. (2024) Tematisk analys. I A, Fejes. & R, Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (4 uppl., s. 38-55). Liber.

Ben-Shlomo, S., & Meir, Y. (2025). Foster care breakdown in adolescence: A retrospective view of young individuals on their experiences. *Journal of Social Work*, 25(2), 215-232. <https://doi.org/10.1177/14680173241278897>

Bergman, A.-S., Bask, M., Engwall, K., & Järkestig Berggren, U. (2025). Factors Associated With Stability for Children in Family Foster Care: A Study of Case Files in Six Municipalities in Sweden. *Child & Family Social Work*, 30(3), 377-386. <https://doi.org/10.1111/cfs.13176>

Bernedo, I. M., García-Martín, M. A., Salas, M. D., & Fuentes, M. J. (2016). Placement stability in non-kinship foster care: variables associated with placement disruption. *European Journal of Social Work*, 19(6), 917–930. <https://doi.org/10.1080/13691457.2015.1076770>

Brown, J., & Bednar, L. (2006). Foster parent perceptions of placement breakdown. *Children and Youth Services Review*, 28(12), 1497-1511. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2006.03.004>

Bris. (2024). *Är det här hemma nu? Om barn som bor i familjehem* (2024:2).
Bris. <https://www.bris.se/globalassets/pdf/rapporter/familjehem-rapport-och-guide/ar-det-har-hemma-nu/>

Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2022). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (upplaga 3, s.56 - 78). Liber.

Fejes, A., & Thornberg, R. (2024) Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I A, Fejes. & R, Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (4 uppl., s. 14-33). Liber.

Johannessen, A., Tufte, P.A., Christoffersen, L., & Nilsson, B. (2020). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (Upplaga 2). Liber.

Kalman, H. & Lövgren, V. (2019). Etik i forskning och etiska dilemman – en introduktion. I H. Kalman, & V. Lövgren (Red.), *Etiska dilemman – forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2a. Uppl., s. 9-24). Gleerups.

Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., van Rooij, F., Stams, G-J., Colonnaesi, C., Lindauer, R., & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96(2019), 483-499. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.12.002>

Lindberg, J., & Sjöström, S. (2019). Påstridigt fältarbete – om rekrytering av svårtillgängliga forskningspersoner. I H. Kalman. & V. Lövgren. (Red.), *Etiska dilemman – forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (s. 119-131).

Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2022). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (upplaga 3, s.244-258). Liber.

Sallnäs, M., Vinnerljung, B. & Kyhle Westermarck, P. (2004). Breakdown of teenage placements in Swedish foster and residential care. *Child & Family Social Work*, 9(2), 141-152. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2004.00309.x>

Skoog, V., Dalin, R., Rönnbäck, E., & Khoo, E. (2012). Instabilitet för barn i samhällsvård [Instability in Child Welfare Placements]. *Socionomens Forsknings supplement*, 31(1), 34 – 43
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-49697>

Socialstyrelsen. (2023a). *Placerade barn och unga: Handbok för socialtjänsten*. Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/43a7a65dd953432aa4c24bb4f6931cab/2023-10-8806.pdf>

Socialstyrelsen. (2023b). *BBIC Grundbok – Barns behov i centrum*. (3:e upplagan). Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/06b772880f314d5ab08a6a995448b371/2023-9-8734.pdf>

Socialtjänstlagen (SFS 2025:400). Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2025400_sfs-2025-400/#K9

Svedmark, E. (2019). Att skydda individer från skada. I H. Kalman, & V. Lövgren (Red.), *Etiska dilemman – forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2a. Uppl., s. 103-118). Gleerups.

Svensson, P., & Ahrne, G. (2022). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne., & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (3e uppl., s. 24-38). Liber.

Taylor, B. J., & McQuillan, K. (2014). Perspectives of Foster Parents and Social Workers on Foster Placement Disruption. *Child Care in Practice*, 20(2), 232–249. <https://doi.org/10.1080/13575279.2013.859567>

UNICEF Sverige. (u. å.). *Barnkonventionen – Läs hela barnkonventionen*. Hämtad (2025-11-24), från <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed* (VR2405).

Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>

Vinnerljung, B., Sallnäs, M., & Berlin, M. (2017) Placement breakdowns in long-term foster care – a regional Swedish study. *Child & Family Social Work*, 22(1), 15–25. <https://doi.org/10.1111/cfs.12189>

Åkesson, E. (2024) Teoretisk tematisk analys. I A, Fejes. & R, Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (4 uppl., s. 56-69). Liber.

Bilagor

I denna del bifogas informationsbrevet som skickades ut till informanterna samt den intervjuguide som användes under intervjutillfället.

Informationsbrev

Hej!

Vi heter Molly Nordin och Ida Vestman och går på termin sex på socionomprogrammet via Umeå universitet. Under terminen skriver vi vårt examensarbete men stöd av handledning och hoppas att du vill delta i studien för att bidra med din kunskap på ämnet!

Syftet med vårt examensarbete är att undersöka vilka upplevelser yrkesverksamma socialsekreterare har av sammanbrott i familjehemsuppdrag, främst i de fall där det är familjehemmet som initierat sammanbrottet. Fokus kommer att ligga på dina upplevelser av vad som kan ligga bakom ett sammanbrott samt hur din organisation arbetar med sammanbrott.

Om du väljer att delta i studien kommer personuppgifter, så som namn, vilken organisation du arbetar för samt eventuellt ljud- och bildinspelning, att behandlas av oss. Dina personuppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och dina svar kommer att anonymiseras. Ditt namn kommer därav inte vara med i studien. Dina personuppgifter kommer att raderas efter att examensarbetet fått godkänt av examinerande lärare. Ett deltagande i studien kommer att innebära en digital intervju som genomförs via Microsoft teams. Intervjun kommer att pågå mellan 30–60 minuter. Med ditt samtycke kommer intervjun att spelas in och sedan transkriberas med hjälp av Microsoft teams. Transkriberingen kommer sedan att skickas till dig för genomläsande och godkännande innan informationen används i studien.

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför. Du har rätt att avbryta ditt deltagande när som helst, även under själva intervjun och efter den. Om du vill avbryta ditt deltagande ska du kontakta någon av oss som genomför studien (se nedan).

Efter att examensarbetet fått godkänt av examinerande lärare kommer vi ställa frågan till dig att läsa hela arbetet om det är något du skulle vara intresserad av.

Tack på förhand för den kunskap kring sammanbrott du bidrar med och för att du hjälper till att sprida den kunskapen till fler professionella!

Ansvariga för studien är Ida Vestman och Molly Nordin. Handledare är Faten Nouf.

Intervjuguide

- Presentera oss och syftet med studien (undersöka vilka upplevelser yrkesverksamma socialsekreterare har av sammanbrott i familjehemsuppdrag, främst i de fall där det är familjehemmet som initierat sammanbrottet. Fokus kommer att ligga på dina upplevelser av vad som kan ligga bakom ett sammanbrott samt hur din organisation arbetar med sammanbrott.)
- Informera om att personuppgifter hanteras konfidentiellt och anonymiseras
- Informera om att deltagande är frivilligt, att de kan avbryta när som helst och att de kan undvika att svara på vissa frågor

- Intervjun spelas in och transkriberas via Microsoft teams och skickar transkriberingen efteråt för godkännande
- Tidsramen: max 30-60 minuter
- Har du någon fundering innan vi börjar?
- När vi börjar spela in kommer du att behöva sätta på mikrofon och video igen för att godkänna inspelningen, nu börjar vi spela in...

Inledande frågor:

- Hur länge har du arbetat som familjehemssekreterare?
- Vilka erfarenheter av sammanbrott i familjehemsplaceringar har du? Beskriv gärna!
- Hur vanligt är det att ett familjehem säger upp sitt uppdrag, utgör antalet sammanbrott ett problem i er verksamhet?

Upplevelser:

- Upplever ni att ni tidigt får indikation på att en placering är på väg att brytas upp, eller kommer det mer plötsligt?
- Vilka signaler uppmärksammar ni som kan tyda på att en placering är på väg mot ett sammanbrott?

Motverka:

- Förekommer det att ni arbetar för att motverka sammanbrott?
- Hur gör ni det i så fall?
- Hur arbetar ni för att stärka stabiliteten i placeringar? Hur gör ni då? Hur kommer det sig (om nej)
- Vilka stödinsatser (om några) använder eller erbjuder ni familjehem för att motverka sammanbrott?

Anledningar:

- Vilka anledningar ser ni till att familjehem säger upp sina uppdrag?
- Hur anser ni att familjehem och biologiska föräldrar förhåller sig till varandra?
- Kan det påverka stabiliteten i placeringen? Och i så fall hur?
- Hur anser ni att samarbetet mellan er och familjehem fungerar?
- Kan det påverka stabiliteten i placeringen? Och i så fall hur?
- Hur påverkar familjehemmets livssituation placeringen? (en underfråga om det behöver förtydligas)

Arbetet efter:

- Hur arbetar ni efter att ett familjehem sagt upp sitt uppdrag?
- Gör ni någon utvärdering/uppföljning efter ett sammanbrott? Hur använder ni det arbetet isåfall?

Avslutande frågor

- Är det något vi inte frågat dig om som du känner att du vill lyfta?